Meeting Book: Nome kontrollutvalg (11.06.2018)

Nome kontrollutvalg

Date: 2018-06-11T10:00:00

Location: Sauherad kommunehus

Note:

Nome kontrollutvalg

Dato: 11.06.2018 kl. 10:00 – 11:30
Møtested: Sauherad kommunehus, kommunestyresalen
Arkivsak: 18/00014
Arkivkode: 033

Forfall meldes til marianne.lundeberg@temark.no eller pr.tlf: 90114543

Innkalles:
Sak 16/18 TKR IKS v/ Anne Hagen Stridsklev KL: 10:00

Dette er et fellesmøte for kontrollutvalgene i Nome, Bø og Sauherad.

Saksliste

Møteinnkalling

3/18 Godkjenning av møteinnkalling 11.06.2018 3

Møteprotokoll

3/18 Godkjenning av protokoll 02.05.2018 4

Saker til behandling

16/18 Forvaltningsrevisjonsprosjekt del 2 Midt-Telemark barnevernssamarbeid- Nome kommune 15

17/18 Eventuelt 11.06 2018 73

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 18/00014-19
Saksbehandler Marianne Lundeberg

Saksgang	Møtedato
Nome kontrollutvalg	11.06.2018

Godkjenning av møteinnkalling 11.06.2018

Forslag fra sekretariatet:
Møteinnkalling 11.06.2018 godkjennes.

Saksopplysninger:
Møteinnkalling 11.06.2018 legges frem for godkjenning.

Vedlegg:
-møteinnkalling 11-06.2018

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 18/00014-20
Saksbehandler Marianne Lundeberg

Saksgang	Møtedato
Nome kontrollutvalg	11.06.2018

Godkjenning av protokoll 02.05.2018

Forslag fra sekretariatet:
Protokoll 02.05.2018 godkjennes.

Saksopplysninger:
Protokoll 02.05.2018 legges frem for godkjenning.

Vedlegg:
-protokoll 02.05.2018

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Møteprotokoll

Nome kontrollutvalg

Dato:	02.05.2018 kl. 9:00 – 12:00
Sted:	Nome rådhus, møterom Vrangfoss
Arkivsak:	18/00014
Til stede:	Leder Sveinung Kjellemo, medlem Ole Melteig, medlem Ruth Halvorsen, sekretær Marianne Lundeberg oppdragsrevisor Aud Lie Solheim.
Møtende varamedlemmer:	Borghild Hardang Hanto
Forfall:	nestleder Bjørn Ove Nordskog, medlem Aina Milevasslien ikke meldt forfall, vara ikke innkalt.
Andre:	Rådmann Bjørn G. Andersen, økonomisjef Roar Lindstrøm, plan og utviklingssjef Kirsti Arvesen Nesheim
Protokollfører:	Marianne Lundeberg

Sakskart			Side
		Møteinnkalling	
2/18	18/00014-10	Godkjenning av møteinnkalling 02.05.2018	3
		Møteprotokoll	
2/18	18/00014-11	Godkjenning av protokoll 22.02.2018	4
		Saker til behandling	
11/18	18/03810-1	Årsregnskap og årsmelding 2017 for Nome kommune - Uttalelse fra kontrollutvalget	5
12/18	18/05340-1	Orientering om Nome kommunes rolle og håndtering av tamender i	7

		kommunen	
13/18	18/03508-3	Årsrapport med årsregnskap og kontrollrapport vedrørende skatteoppkreverfunksjonen 2017 – Nome kommune	8
14/18	18/00033-3	Referatsaker 02.05.2018	9
15/18	18/00044-5	Eventuelt 02.05.2018	10

Nome, 02.05.2018

Kontrollutvalgsleder
Sveinung Kjellemo

Sekretær
Marianne Lundeberg

Møteinnkalling

2/18 Godkjenning av møteinnkalling 02.05.2018

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Nome kontrollutvalg	02.05.2018	2/18

Forslag fra sekretariatet:

Møteinnkalling 02.05.2018 godkjennes.

Møtehandsaming
Møteinnkalling 02.05.2018 ble lagt frem for godkjenning.

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Møteinnkalling 02.05.2018 godkjennes.

Møteprotokoll

2/18 Godkjenning av protokoll 22.02.2018

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Nome kontrollutvalg	02.05.2018	2/18

Forslag fra sekretariatet:

Protokoll 22.02.2018 godkjennes.

Møtehandsaming
Protokoll 22.02.2018 ble lagt frem for godkjenning.

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Protokoll 22.02.2018 godkjennes.

Saker til behandling

11/18 Årsregnskap og årsmelding 2017 for Nome kommune - Uttalelse fra kontrollutvalget

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Nome kontrollutvalg	02.05.2018	11/18

Forslag fra sekretariatet:

Kontrollutvalgets uttalelse til Nome kommunes årsregnskap for 2017:

Kontrollutvalget har behandlet årsregnskapet for 2017. Sammen med årsregnskapet forelå rådmannens årsmelding. Revisor har avlagt revisjonsberetning for 2017 og rapport til kontrollutvalget.
Årsregnskapet viser kr 418 955 000 til fordeling drift og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr 6 481 000.
Driftsregnskapet viser et netto driftsresultat på kr 13 958 592. og et mindreforbruk på kr 6 481 419..
Dette gir et netto driftsresultat på 2,1%. kommunen har et positivt brutto driftsresultat i 2017.
Nome kommune har i 2017 investert for kr 30,9mill. Det opprinnelige investeringsbudsjettet var på kr 48.8 mill..

Kontrollutvalget viser til revisjonsberetningen der revisor mener at årsregnskapet er avlagt i samsvar med lover og forskrifter og gir et uttrykk for kommunens økonomiske stilling per 31.12.17 og for at resultatet i regnskapsåret er i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Revisors rapport til kontrollutvalget om årsregnskapet for 2017 følger vedlagt.

Uttalelsen sendes kommunestyret med kopi til formannskapet.

Møtehandsaming
Rådmann Bjørn G. Andersen og økonomisjef Roar Lindstrøm la frem årsregnskapet og årsberetningen 2017 for utvalget.

Oppdragsrevisor Aud Lie Solheim la frem rapport til kontrollutvalget, om revisjon av regnskapet for Nome kommune 2017

Votering
Enstemmig.

Vedtak

Kontrollutvalgets uttalelse til Nome kommunes årsregnskap for 2017:

Kontrollutvalget har behandlet årsregnskapet for 2017. Sammen med årsregnskapet forelå rådmannens årsmelding. Revisor har avlagt revisjonsberetning for 2017 og rapport til kontrollutvalget.
Årsregnskapet viser kr 418 955 000 til fordeling drift og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr 6 481 000.
Driftsregnskapet viser et netto driftsresultat på kr 13 958 592. og et mindreforbruk på kr 6 481 419.. Dette gir et netto driftsresultat på 2,1%. kommunen har et positivt brutto driftsresultat i 2017. Nome kommune har i 2017 investert for kr 30,9mill. Det opprinnelige investeringsbudsjettet var på kr 48.8 mill.

Kontrollutvalget ber kommunestyret sette av mer til frie fond, kommunen har pr. 31.12.2017 kun 10 000 på frie fond. Kommunens resterende fondsmidler består av bundne fond som bare kan brukes etter gjeldende regler. Kommunen må av den grunn finansiere alle sine investeringer med lånemidler.
Driftsoverskuddet på kr 6,481 mill. bør vurderes avsatt i sin helhet til kommunestyrets disposisjonsfond.

Kontrollutvalget mener en oversikt over nøkkeltall for selvkostområdet bør inngå som en del av noteopplysningene til regnskapet. Det bør politisk vedtas en dekningsprosent for de selvkostområdene som ikke har lovregulert krav til dekning.

Kontrollutvalget viser ellers til revisjonsberetningen der revisor mener at årsregnskapet er avlagt i samsvar med lover og forskrifter og gir et uttrykk for kommunens økonomiske stilling per 31.12.17 og for at resultatet i regnskapsåret er i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Revisors rapport til kontrollutvalget om årsregnskapet for 2017 følger vedlagt.

Uttalelsen sendes kommunestyret med kopi til formannskapet.

12/18 Orientering om Nome kommunes rolle og håndtering av tamender i kommunen

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Nome kontrollutvalg	02.05.2018	12/18

Forslag fra sekretariatet:

Ingen forslag til vedtak.

Møtehandsaming
Plan og utviklingsrådgiver Kirsti Arvesen Nesheim ga en orientering om kommunens rolle overfor miljødirektoratet, mattilsynet, kommunale matstasjoner.
Hva er kommunens rolle, hva kan kommunen gjøre og mene noe om angående tamender.

Skriftlig presentasjon som ble gitt i møtet, sendes sekretariatet og vedlegges saken. Sendes til medlemmene når denne mottas av sekretariatet.

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Kontrollutvalget tar den framlagte saken til orientering.

13/18 Årsrapport med årsregnskap og kontrollrapport vedrørende skatteoppkreverfunksjonen 2017 – Nome kommune

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Nome kontrollutvalg	02.05.2018	13/18

Forslag fra sekretariatet:

Kontrollutvalget tar «Kontrollrapport 2017 vedrørende skatteoppkreverfunksjon for Nome kommune» og Årsrapport med årsregnskap fra skatteoppkreveren for 2017» til orientering.

Møtehandsaming
Årsrapport og årsregnskapet for 2017 fra skatteoppkrever i Nome, samt kontrollrapport 2017 vedrørende skatteoppkreverfunksjonen for Nome kommune ble lagt frem for kontrollutvalget til orientering.

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Kontrollutvalget tar «Kontrollrapport 2017 vedrørende skatteoppkreverfunksjon for Nome kommune» og Årsrapport med årsregnskap fra skatteoppkreveren for 2017» til orientering.

14/18 Referatsaker 02.05.2018

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Nome kontrollutvalg	02.05.2018	14/18

Forslag fra sekretariatet:

Sakene tas til orientering.

Møtehandsaming

- Betraktninger fra Temark sin Vårkonferanse 19.04.2018
- Fellesmøte med Bø og Sauherad – Barnevernsrapport 11.06.2018
- Tilgang i Acos – kontrollutvalget har ikke fått tilgang til Acos.

Votering
Enstemmig.

Vedtak
Sakene tas til orientering.

15/18 Eventuelt 02.05.2018

Handsama av	Møtedato	Saknr
1 Nome kontrollutvalg	02.05.2018	15/18

Forslag fra sekretariatet:

Møtehandsaming

Ingen saker

Votering

Vedtak

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 17/03755-22
Saksbehandler Marianne Lundeberg

Saksgang	Møtedato
Nome kontrollutvalg	11.06.2018

Forvaltningsrevisjonsprosjekt del 2 Midt-Telemark barnevernssamarbeid - Nome kommune

Forslag fra sekretariatet:

Nome kontrollutvalg tar forvaltningsrevisjonsrapport del 2 Midt-Telemark barnevernssamarbeid – forebyggende arbeid for barn og unge til orientering.

Kontrollutvalget oppfordrer vertskommunesamarbeidet til å gjennomføre anbefalingene fra rapporten.

.

Kontrollutvalget i Nome kommune ber om at kontrollutvalget i Sauherad kommune (vertskommunen) sender sin innstilling til kommunestyret i vertskommunen (Sauherad) og samarbeidskommunene (Bø og Nome).

Kontrollutvalget ber om å bli holdt orientert om videre framdrift i forbindelse med oppfølgingene av anbefalingene i rapporten, i løpet av høsten 2018.
Rådmannen bes komme tilbake til kontrollutvalget med en skriftlig plan for tiltak som settes i gang for å følge opp vedtaket og rapportens anbefalinger i utvalgets første møte i 2019. Senest i august 2019 bes rådmannen gi kontrollutvalget en skriftlig tilbakemelding om hvordan vedtaket og rapportens anbefalinger er fulgt opp og hvilken effekt dette arbeidet har gitt.

Bakgrunn for saken:

Forvaltningsrevisjonen er bestilt av kontrollutvalget i Nome i sak 11/17. Kontrollutvalgene i Bø og Sauherad har vedtatt i hhv. sak 17/17 og sak 17/17 at de ønsker å delta i forvaltningsrevisjonen om barnevern og forebyggende arbeid for barn og unge. Forslag til plan for forvaltningsrevisjonen ble presentert på felles møte for kontrollutvalgene for Sauherad, Bø og Nome 29. mars 2017.

Forvaltningsrevisjonen gjennomføres som to delprosjekt. Dette er andre delrapport. Den første delrapporten som omhandlet økonomistyring og saksbehandling i Midt-Telemark Barneverntjeneste ble behandlet i Nome kontrollutvalg 24.02.2018 og i Sauherad kontrollutvalg og Bø kontrollutvalg 26.02.2018.

Saksopplysninger:

Revisjonen har undersøkt følgende problemstillinger:

- I hvilken grad arbeider kommunene systematisk med forebyggende innsats rettet mot barn og unge?
- I hvilken grad har kommunene tiltak som sikrer at mistanker om omsorgssvikt blir meldt til barnevernstjenesten?

Revisjonskriterier og avgrensing

Revisjonskriteriene i denne forvaltningsrevisjonen er primært hentet fra barnevernloven og rundskriv Q-16/2013 *Forebyggende innsats for barn og unge.*

Revisjonen har ikke vurdert effekten eller kvaliteten av kommunens tiltak i denne forvaltningsrevisjonen.

Funn i rapporten

Problemstilling 1 – kommunens forebyggende arbeid

Revisjonen sine undersøkelser viser at kommunene arbeider forebyggende rettet mot barn og unge, men revisjonen mener at det forebyggende arbeidet i kommunene har mangler når det gjelder planlegging, styring og samordning.

Kommunene har ikke helhetlige planer for sitt forebyggende arbeid for barn og unge, og arbeidet med forebygging har ikke en tydelig ledelse i kommunene. Det kan føre til at det forebyggende arbeidet ikke er tilstrekkelig målrettet og samordnet.

Alle tre kommunene har ulike forebyggende tiltak for barn og unge. Dette er tiltak i regi av helsestasjonen, PPT, skoler og barnehager og kultur. Det er ikke avklart og til dels ikke enighet om hva som er barnevernstjenestens rolle i det forebyggende arbeidet.

Problemstilling 2 - Meldeplikten

Alle kommunene har rutiner som skal sikre samarbeid mellom tjenester og koordinering av tiltak, men rutinene funger ikke alltid som forutsatt. Det er ulik forståelse av hva taushetsplikt innebærer, og det gir grobunn for misforståelser i samarbeidet mellom tjenestene.

Alle kommunene har rutiner for de ansatte om plikten til å melde bekymringer til barnevernet, men rutinene er ikke alltid kjent eller brukt av de ansatte som jobber med barn og unge.

Plikten om å melde fra til barnevernet dersom man er bekymret for et barn, er i stor grad kjent av de som jobber med barn og kommunene, men mange gir uttrykk for at de ønsker/trenger mer informasjon om dette temaet.

Revisjonen har følgende anbefalinger til kommunen:

Revisjonen mener at kommunen bør:

- utarbeide planer for arbeidet med barn og unge som beskriver ansvar, organisering, ledelse og samarbeid mellom ulike etater
- styrke tverrfaglig samarbeid om forebygging slik at barnefamilier får koordinere tjenester
- sørge for at ansatte har god forståelse av de muligheter og begrensninger som ligger i bestemmelsene om taushetsplikt
- sørge for at alle ansatte som jobber i tjenester med barn, har kunnskap om meldeplikten
- vurdere å informere lag og organisasjoner om hva de gjør dersom de er bekymret for et barn.

Rådmennene i de tre kommunene har i tråd med kommuneloven § 77 punkt 6 fått anledning til å uttale seg om rapporten. Rådmennene har avlagt felles høringsuttalelse som ligger ved rapporten. Rådmennene har i det store og hele sagt seg enige i de utfordringene som rapporten trekker frem. Feil påpekt i høringsuttalelsen er korrigert.

Telemark kommunerevisjon v/Anne Hagen Stridsklev vil legge frem rapporten for kontrollutvalget.

Rådmann i Sauherad kommune har sendt svar på vedtak i Nome kommunestyre i sak om Forvaltningsrevisjonsrapport del 1 - Midt-Telemark barnevernsamarbeid til Nome kommune. Brevet er vedlagt saken.

Vurdering fra sekretariatet:

Midt-Telemark barnevernstjeneste er organisert som et administrativt vertskommunesamarbeid etter kommuneloven § 28-1 b. Sauherad er vertskommune og Bø og Nome er deltakerkommuner. Å inngå administrativt vertskommune-samarbeid innebærer at deltakerkommunene delegerer til vertskommunens administrasjon å utføre de oppgaver og trekke avgjørelser i de typer saker som inngår i samarbeidsavtalen.

Delrapport to av forvaltningsrevisjonen av Midt-Telemark Barnevernstjeneste omhandler forebyggende arbeid for barn og unge og retter seg derfor ikke direkte mot Midt-Telemark Barnevernstjeneste. Det er flere tjenester i kommunene som har ansvar for barn og unge, blant annet helsestasjon, barnehager, skoler og barnevern. Godt forebyggende arbeid vil ofte forutsette samarbeid på tvers av fagområder og forvaltningsnivå, og kommunen må ha rutiner og systemer som gjør det enkelt å samarbeide. Kommunen har ansvar for at de ulike tjenestene til barnefamiliene er godt koordinerte. Dette ansvaret ligger i den enkelte kommune.

Sekretariatet legger frem forslag om at Nome kontrollutvalg tar rapporten til orientering. og oppfordre vertskommunesamarbeidet til å gjennomføre anbefalingene fra rapporten. Samt be om at kontrollutvalget i Sauherad kommune (vertskommunen) sender sin innstilling til kommunestyret i vertskommunen (Sauherad) og samarbeidskommunene (Bø og Nome).

Sekretariatet foreslår også å be om å bli holdt orientert om videre framdrift i forbindelse med oppfølgingene av anbefalingene i rapporten, i løpet av høsten 2018.
Rådmannen bes komme tilbake til kontrollutvalget med en skriftlig plan for tiltak som settes i gang for å følge opp vedtaket og rapportens anbefalinger i utvalgets første møte i 2019. Senest i august 2019 bes rådmannen gi kontrollutvalget en skriftlig tilbakemelding om hvordan vedtaket og rapportens anbefalinger er fulgt opp og hvilken effekt dette arbeidet har gitt.

Sekretariatet mener at det er godt samsvar mellom kontrollutvalgets bestilling og forvaltningsrevisjonsrapporten, og mellom revisors vurdering og konklusjoner/anbefalinger.

Revisjonen gir som ledd i sitt oppdrag anbefalinger til kommunen. Kontrollutvalget har derimot innstillingsrett til kommunestyret i slike saker, og det er derfor naturlig å formulere anbefalingene til vedtaksform for kommunestyret. Det er i tillegg naturlig for kontrollutvalget å be om en oppfølging av hvordan anbefalingene blir fulgt opp.

Vedlegg:

- Forvaltningsrevisjonsrapport – Forebyggende arbeid for barn og unge – Sauherad, Bø og Nome kommuner
- Svar på vedtak i Nome kommunestyre i sak om Forvaltningsrevisjonsrapport del 1 - Midt-Telemark barnevernsamarbeid

TELEMARK
KOMMUNEREVISJON IKS

Forebyggende arbeid for barn og unge

Forvaltningsrevisjon – Sauherad, Bø og Nome kommune

2018 :: 750 016

Klikk her for tips til å lese rapporten elektronisk

Forord

Telemark kommunerevisjon IKS er et av landets største interkommunale revisjonsselskaper. Alle de 18 kommunene i Telemark, kommunene Larvik og Lardal i Vestfold og Telemark fylkeskommune er eiere av selskapet. Vi utfører revisjon og andre tjenester for våre eiere og andre kommunale/fylkeskommunale aktører.

Telemark kommunerevisjon IKS utfører forvaltningsrevisjon innenfor en rekke områder, og med forskjellige innfallsvinkler. Våre ansatte har samfunnsfaglig, økonomisk og juridisk utdanning på mastergradsnivå, og har bred kompetanse innen offentlig forvaltning. Vi gjennomfører oppdragene i samsvar med Norges kommunerevisorforbunds standard for forvaltningsrevisjon (RSK 001). Vi samarbeider faglig og administrativt med Buskerud kommunerevisjon IKS og Vestfold kommunerevisjon.

Denne forvaltningsrevisjonen er gjennomført av forvaltningsrevisor Anne Hagen Stridsklev med Kirsti Torbjørnson som oppdragsansvarlig.

Vi har gjennomført flere forvaltningsrevisjoner i Sauherad, Bø og Nome kommune. Du kan finne alle våre rapporter på vårt nettsted www.tekomrev.no, der du også kan lese mer om forvaltningsrevisjon generelt.

Innhold

Sammendrag iii

1 Innledning 1
- 1.1 Kontrollutvalgets bestilling 1
- 1.2 Bakgrunn 1
- 1.3 Problemstillinger og revisjonskriterier 2
- 1.4 Avgrensning 2
- 1.5 Metode og kvalitetssikring 2
- 1.6 Høring 3

2 Forebyggende arbeid 4
- 2.1 Ledelse og planlegging av det forebyggende arbeidet 4
- 2.2 Forebyggende arbeid i kommunene 8
- 2.3 Samarbeid mellom kommunen og barnevernet 21

3 Meldeplikten 27
- 3.1 Rutiner og tiltak om meldingsplikten 27

4 Konklusjoner og anbefalinger 34
- 4.1 Konklusjoner 34
- 4.2 Anbefalinger 35

Litteratur og kildereferanser 36

Tabelloversikt 37

Figuroversikt 37

Vedlegg 1: Rådmannens høringsuttalelse 38

Vedlegg 2: Revisjonskriterier 40

Vedlegg 3: Metode og kvalitetssikring 44

Leser du dokumentet elektronisk? 47
- For PC, android nettbrett eller Mac 47
- Lese på iPad? 47

Foto forside: Prawny/FreeDigitalPhotos.net

Sammendrag

Bestilling, bakgrunn og problemstillinger

Kontrollutvalgene i Bø, Sauherad og Nome har vedtatt å samarbeide om forvaltnings-revisjonen om barnevern og forebyggende arbeid for barn og unge. Forvaltnings-revisjonen gjennomføres som to delprosjekter. Det første delprosjektet omhandlet Midt Telemark Barnevernstjeneste og er avsluttet. Dette er det andre delprosjektet og det omhandler forebyggende arbeid for barn og unge.

Forvaltningsrevisjonen ble bestilt i Sauherad kontrollutvalg i sak 17/17, i Bø kontrollutvalg i sak 11/17 og i Nome kontrollutvalg i sak 17/17.

Kommunen har ansvar for at barn og unge har gode og trygge oppvekstforhold. I kommunen er det flere tjenester for barn og unge, blant annet skoler, barnehager, helsestasjon og barnevern. Godt forbyggende arbeid vil ofte forutsette samarbeid på tvers av fagområder og forvaltningsnivå, og slikt samarbeid forutsetter gode rutiner. Kommunen har ansvar for at tjenestene til barn og barnefamiliene er koordinerte.

I denne forvaltningsrevisjonen undersøker vi følgende problemstillinger:

- **I hvilken grad arbeider kommunene systematisk med forebyggende innsats rettet mot barn og unge?**

- **I hvilken grad har kommunene tiltak som sikrer at mistanker om omsorgssvikt blir meldt til barnevernstjenesten?**

Problemstilling 1 – kommunenes forebyggende arbeid

Våre undersøkelser viser at kommunene arbeider forebyggende rettet mot barn og unge, men vi mener at det forebyggende arbeidet i kommunene har mangler når det gjelder planlegging, styring og samordning.

Kommunene har ikke helhetlige planer for sitt forebyggende arbeid for barn og unge, og arbeidet med forebygging har ikke en tydelig ledelse i kommunene. Det kan føre til at det forbyggende arbeidet ikke er tilstrekkelig målrettet og samordnet.

Alle tre kommunene har ulike forebyggende tiltak for barn og unge. Dette er tiltak i regi av helsestasjonen, PPT, skoler og barnehager og kultur. Det er ikke avklart og til

dels ikke enighet om hva som er barnevernstjenestens rolle i det forebyggende arbeidet.

Problemstilling 2 - Meldeplikten

Alle kommunene har rutiner som skal sikre samarbeid mellom tjenester og koordinering av tiltak, men rutinene fungerer ikke alltid som forutsatt. Det er ulik forståelse av hva taushetsplikt innebærer, og det gir grobunn for misforståelser i samarbeidet mellom tjenestene.

Alle kommunene har rutiner for de ansatte om plikten til å melde bekymringer til barnevernet, men rutinene er ikke alltid kjent eller brukt av de ansatte som jobber med barn og unge.

Plikten om å melde fra til barnevernet dersom man er bekymret for et barn, er i stor grad kjent av de som jobber med barn og kommunene, men mange gir uttrykk for at de ønsker/trenger mer informasjon om dette temaet.

Anbefalinger

Vi mener at kommunene bør

- utarbeide planer for arbeidet med barn og unge som beskriver ansvar, organisering, ledelse og samarbeid mellom ulike etater
- styrke tverrfaglig samarbeid om forebygging slik at barnefamilier får koordinerte tjenester
- sørge for at ansatte har god forståelse av de muligheter og begrensninger som ligger i bestemmelsene om taushetsplikt
- sørge for alle ansatte som jobber i tjenester for barn, har kunnskap om meldeplikten
- vurdere å informere lag og organisasjoner om hva de bør gjøre dersom de er bekymret for et barn

Bø, 25. mai 2018
Telemark kommunerevisjon IKS

1 Innledning

1.1 Kontrollutvalgets bestilling

Kontrollutvalgene i Bø, Sauherad og Nome har vedtatt å samarbeide om forvaltningsrevisjonen om barnevern og forebyggende arbeid for barn og unge. Forvaltningsrevisjonen gjennomføres som to delprosjekter. Det første delprosjektet omhandlet Midt Telemark Barnevernstjeneste og er avsluttet. Dette er det andre delprosjektet og det omhandler forebyggende arbeid for barn og unge.

Forvaltningsrevisjonen ble bestilt i Sauherad kontrollutvalg i sak 17/17, i Bø kontrollutvalg i sak 11/17 og i Nome kontrollutvalg i sak 17/17.

Hjemmel for forvaltningsrevisjon er gitt i kommunelovens § 77 nr. 4, jamfør forskrift om kontrollutvalg kapittel 5 og forskrift om revisjon kapittel 3.

1.2 Bakgrunn

Kommunen har ansvar for at barn og unge skal ha gode og trygge oppvekstforhold. Det er flere tjenester i kommunene som har ansvar for barn og unge, blant annet helsestasjon, barnehager, skoler og barnevern. Godt forebyggende arbeid vil ofte forutsette samarbeid på tvers av fagområder og forvaltningsnivå, og kommunen må ha rutiner og systemer som gjør det enkelt å samarbeide. Kommunen har ansvar for at de ulike tjenestene til barnefamiliene er godt koordinerte.

Vi skiller mellom tre nivåer av forebyggende arbeid, nemlig universell, selektiv og indisert forebygging.[1]

Universell forebygging omfatter tiltak rettet mot hele befolkningsgrupper, som for eksempel alle barn og unge. Eksempler på slike tiltak er antimobbeprogram, skolehelsetjeneste og god tilrettelegging for fysisk aktivitet.

Selektiv forebygging er tiltak rettet mot grupper med kjent og eller forhøyet risiko for å utvikle problemer. Tiltakene skal her skal motvirke negativ utvikling hos barn og unge og/eller deres foreldre. Eksempel på selektiv forebygging er gratis kjernetid i barnehage for barn med minoritetsspråklig bakgrunn, og ulike program for barn og unge i risiko med å utvikle atferdsvansker, for eksempel Parent Management Training (PMTO) og De urolige årene.

[1] Jf. Rundskriv Q-16/2013

Indisert forebygging er tiltak rettet mot individer med høy risiko eller klare tegn på problemer. Tiltak rettet mot ungdom med begynnende rusproblemer eller tiltak rettet mot barn og unge med alvorlige symptomer på psykiske vansker er eksempler på indisert forebygging.

1.3 Problemstillinger og revisjonskriterier

Rapporten handler om følgende problemstillinger:

- I hvilken grad arbeider kommunene systematisk med forebyggende innsats rettet mot barn og unge?
- I hvilken grad har kommunene tiltak som sikrer at mistanker om omsorgssvikt blir meldt til barnevernstjenesten?

Revisjonskriteriene[2] i denne forvaltningsrevisjonen er primært hentet fra barnevernloven og rundskriv Q-16/2013 *Forebyggende innsats for barn og unge*. Kriteriene framgår under hver problemstilling nedenfor, og er nærmere omtalt i vedlegg 2 til rapporten.

1.4 Avgrensning

Vi vurderer ikke effekten eller kvaliteten av kommunenes forebyggende tiltak.

1.5 Metode og kvalitetssikring

Vi har gjennomført møter og intervju med ansatte i Bø, Sauherad og Nome kommune som jobber med tjenester rettet mot barn og unge. Vi har også gjennomgått relevante planer og rutiner i kommunene om barn og unge, og vi har gjennomført en spørreundersøkelse blant ansatte i skoler og barnehager om forebyggende tiltak og om plikten til å melde bekymring til barnevernet.

Metode og tiltak for kvalitetssikring er omtalt nærmere i vedlegg 3 til rapporten.

[2] Revisjonskriterier er de regler og normer som gjelder innenfor det området vi skal undersøke. Revisjonskriteriene er grunnlaget for revisors analyser, vurderinger og konklusjoner. Revisjonskriteriene er et viktig grunnlag for å kunne dokumentere samsvar, avvik eller svakheter.

1.6 Høring

Rapporten er presentert i et høringsmøte med administrasjonene i kommunene og sendt på høring 26. april. Rådmennene har avlagt felles høringsuttalelse som ligger i vedlegg 1. Feil påpekt i høringsuttalelsen er korrigert.

2 Forebyggende arbeid

I hvilken grad arbeider kommunen systematisk med forebyggende innsats rettet mot barn og unge?

2.1 Ledelse og planlegging av det forebyggende arbeidet

2.1.1 Revisjonskriterier

- Kommunen bør ha plan for sitt arbeid med barn og unge som beskriver ansvar, organisering, ledelse og samarbeid mellom ulike etater.
- Arbeidet med forebygging bør ha en tydelig ledelse

2.1.2 Planlegging av det forebyggende arbeidet

Ingen av kommunene har sektorovergripende planer om forebyggende arbeid for utsatte barn og unge. Kommunene har planer som omtaler forebyggende arbeid i ulik grad. I tabellen under har vi listet de mest relevante planene.

Tabell 1 Planer

Sauherad	Nome	Bø
Kommuneplanens samfunnsdel 2014-2025	Kommuneplanens samfunnsdel 2009-2018	Kommuneplanens samfunnsdel 2013-2025
Temaplan for oppvekst 2017-2020	Flyktningeplan 2015-2019	Kommunedelplan helse og omsorg 2016-2028 med handlingsplan
Budsjett og økonomiplan	Ruspolitisk handlingsplan 2017-2022	Kommunedelplan oppvekst 2016-2028 med handlingsplan
Virksomhetsplan (enhet)	Budsjett og økonomiplan	Budsjett og økonomiplan

Bø kommune sier i kommuneplanen at kommunen skal ha en oppvekstpolitikk der det langsiktige målet er at barn som vokser opp i Bø gjennom grunnskolen er rusta til å fullføre videregående skolen. Bø har kommunedelplan for oppvekst og kommunedelplan for helse og omsorg. Det er strategier om forebyggende arbeid og tidlig innsats i begge kommunedelplanene. Følgende strategi er felles i planene:

> *Tidleg innsats og godt samarbeid mellom familiar, helsestasjon, skulehelsetenesta, barnehage, skule og andre instansar som t.d. barnevern for å på tidlegst muleg tidspunkt sette i verk tiltak for familiar og ungar som slit.*

Det er utarbeidet handlingsplaner til hver av kommunedelplanene, som plasserer ansvar og fastsetter tidsramme for de ulike tiltakene.

Sauherad kommune har som mål i kommuneplanen at det skal oppleves som trygt og utviklende å vokse opp i Sauherad. Det skal bl.a. skje gjennom å ha forebyggende innsats både i et barneverns- og folkehelseperspektiv. Ett av tiltakene for å oppnå dette er:

> *Tidlig innsats og godt samarbeid mellom familier, helsestasjoner, skolehelsetjenesten, barnehage, skole og andre instanser som f.eks. barnevern for på et tidligst mulig tidspunkt sette i verk tiltak for familier og barns som strever. Tidlig innsats handler om å gi hjelp så tidlig som mulig i livet til et menneske, enten vanskene oppstår i førskolealder eller senere i livet.*

Sauherad har en temaplan for oppvekst som beskriver hvilke tiltak de har innenfor oppvekst.

Nome kommune har ikke oppvekstplan. Kommuneplanens samfunnsdel er fra 2009, og ny kommuneplan er under arbeid. I den eksisterende kommuneplanen er det et hovedmål om aktivitet og trygghet for barn og ungdom. Forebyggende arbeid eller tidlig innsats fremkommer ikke som satsningsområder. Ruspolitisk handlingsplan har tiltak for ungdom og tiltak for barn som pårørende til foreldre med rusproblemer. Flyktningeplanen har også tiltak som er rettet mot flyktningbarn og foreldre, som f.eks. foreldreveiledningsprogram.

2.1.3 Ledelse av det forebyggende arbeidet

Rådmennene har det overordnede ansvaret for alle tjenester som kommunen yter.

Lederansvaret for forebyggende arbeid er fordelt på flere kommunalsjefer og enhetsledere. Bø og Sauherad har felles kommunalsjef for oppvekst. Oppvekstsjefene i alle tre kommunene har ansvar for skoler og barnehager. Oppvekstsjefen i Sauherad har ansvaret for vertskommuneordningene Midt-Telemark barnevernstjeneste og Midt Telemark PPT.

Helsestasjonen og skolehelsetjenesten ligger under helse- og omsorgssjefens i Nome og helse- og velferdssjefenes i Bø og Sauherad ansvarsområde.

2.1.4 Styrende/strategiske grupper

Alle rådmennene har faste møter med sine kommunal- eller etatsjefer, og kommunalsjefer/etatsjefer har videre faste møter med sine enhetsledere, rektorer og styrere.

Oppvekstsjefen for Bø og Sauherad har sektormøte der rektorer og styrere fra begge kommunene deltar, i tillegg til PPT og barnevernet. Styrere fra de private barnehagene og skolene deltar også på disse møtene. I Nome har oppvekstsjefen møter med rektorer og barnehagestyrere hver for seg.

Lederteam for barn og unge

Nome har etablert et lederteam for barn og unge. Teamet består av helse- og omsorgssjef, oppvekstsjef, avdelingsleder psykisk helse, leder for helsetjenesten, NAV-leder, kultur-, plan og utviklingsavdelingen ved ass. rådmann, barnevernsleder og leder PPT. Lensmannen deltar to ganger i året. Andre innkalles også ved behov. Teamet skal møtes fire ganger i året. Teamet skal ha oversikt over kommunens samlede tilbud og tiltak rettet mot målgruppa, og skal evaluere samarbeidet mellom tjenestene. Teamet skal ha oversikt over klager og anvende disse til å forbedre tjenestene.

Sauherad hadde tidligere et tverrfaglig lederforum for barn og unge, men den gruppa er ikke i funksjon lenger. I Bø har politirådet og SLT hatt bredere perspektiv enn bare kriminalitetsforebygging (se punkt 2.1.5).

2.1.5 Politiråd og SLT

Politiråd er et samarbeidsforum for den øverste ledelsen i politiet og kommunene. Politirådet skal bidra til redusert kriminalitet, god beredskap og økt trygghet i lokalsamfunnene. Politirådet tar opp saker som gjelder alle innbyggere uansett alder, og drøfter primært prioriteringer og beslutninger på overordnet nivå.

Fra 2018 har Bø og Sauherad felles politiråd. Nome har eget politiråd. I politirådene sitter kommunenes politiske og administrative ledelse og representanter fra politiet. Politirådene skal ha minst to møter i året.

Alle kommunene har SLT- grupper (SLT= Samarbeidsmodell for Lokale kriminalitet og rus forebyggende Tiltak). SLT er en samordningsmodell for rus- og kriminalitets-forebyggende innsatsen hos politiet og kommunen. SLT er i hovedsak rettet mot barn

og unge og deres foreldre. Bø og Sauherad har utarbeidet og vedtatt ny felles modell for politiråd og SLT som skal tre i kraft i 2018.

I Nome består SLT av SLT-koordinator, representanter fra skolene inkl. videregående skole, skolehelsetjenesten, kultur, NAV, PPT, barnevern og politi. I Bø og Sauherad deltar representant for barnehagene i SLT gruppa, mens PPT og barnevern er ikke med. Leder for helsetjenesten i Nome sier at barnehage ikke er med i SLT, fordi målgruppa for SLT er barn og unge i alderen 13-20 år.

SLT-gruppene skal ha fire møter i året.

2.1.6 Revisors vurdering

Planlegging
Alle kommunene har kommuneplaner med overordna mål om at barn og unge skal ha gode og trygge oppvekstmiljø. Bø og Sauherad har oppvekstplaner, men Nome har det ikke. Ingen av kommunene har helhetlige planer for sitt arbeid med barn og unge. samordnet. Kommunene er anbefalt å ha slike planer, og det kan bli pålegg om dette når ny barnevernslov blir vedtatt. Planene bør beskrive ansvar, organisering, ledelse og samarbeid mellom de ulike etatene. Vi mener at slike planer vil styrke kommunenes forebyggende arbeid og sikre tverrfaglig samarbeid.

Per i dag er det Bø som har kommet lengst med å vedta helhetlige og forpliktende planer for arbeidet med barn og unge. Sauherad har også en temaplan for oppvekst. Bortsett fra det som inngår i flyktningeplanen og den ruspolitiske handlingsplanen, har ikke Nome har planer for arbeidet med barn. Det innebærer at det forebyggende arbeidet er mindre planlagt og mindre forankret i ledelsen i Nome enn i de andre kommunene.

Ledelse
Vi mener at det forebyggende arbeidet i kommunene ikke har en tydelig ledelse. Det er flere ledere som har ansvar for forebygging innenfor sitt fagområde, men det er ingen tydelige ledelse av det forebyggende arbeidet som går på tvers av fagområder. For å sikre prioritering av ressurser og koordinering av tjenester er det viktig at det forebyggende arbeidet ledes og ses på tvers av etater/avdelinger.

2.2 Forebyggende arbeid i kommunene

2.2.1 Revisjonskriterier

- Kommunen skal ha tiltak for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer hos barn og unge.
- Tiltakene bør være tverrfaglige og koordinerte
- Det bør være formelle rutiner og tiltak som sikrer tverrfaglig og systematisk samarbeid om forebyggende arbeid.

2.2.2 Helsestasjon og skolehelsetjenesten

Kommunene skal tilby skolehelsetjeneste og helsestasjonstjeneste. Dette er følger av helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1. Disse tjenestene er i loven definert som helsefremmende og forebyggende. Kommunene skal også tilby svangerskaps- og barselomsorgstjenester.

Alle helsestasjonene har ansatt helsesøstre, jordmor og familieveileder. I tillegg har lege og fysioterapeut en mindre stillingsressurs avsatt til helsestasjonene. I Nome har helsestasjonen også ansatt en psykiatrisk sykepleier som jobber med å følge opp barn og unge med psykiske vansker (eks. depresjon, skolevegring og spiseforstyrrelser). Bø har ikke tilsvarende tilbud til barn/unge med psykiske vansker som Nome. Helsestasjonen i Bø samarbeider med avdeling for psykisk helse og rusarbeid i forbindelse med prosjektet «Tidlig innsats og livsmestring». Det innebærer at avdelingen stiller med en fagperson med trefftid på ungdomskolen én gang i uken.

I Sauherad bruker helsesøstrene som jobber i skolehelsetjenesten mye av tiden sin på å følge opp barn og foreldre i forhold til psyko-sosiale problemstillinger. En av helsesøstrene er utdannet som psykiatrisk sykepleier. Ifølge ledende helsesøster bruker helsesøstrene så mye tid på denne typen arbeid, at det går på bekostning av det primærforebyggende arbeidet som omfatter alle barna.

Nome har en koordinator for barn med behov for langvarige og koordinerte tjenester.

Svangerskapsomsorg, helsestasjon for barn 0-5 år

Alle kommunene har fødselsforberedende kurs og oppfølging av fødende. Det er faste konsultasjoner og hjemmebesøk for nyfødte og helseundersøkelser for barn 0-5 år.

Tabell 2 Årsverk forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste (funksjon 232)

KOSTRA 2017	Bø	Sauherad	Nome
Stillinger funksjon 232	6,7	4,1	6,1
Antall barn 0-5 år	440	269	380
Årsverk per 10 000 barn	**151,4**	**152,5**	**160,5**
Landsgjennomsnittet		148,4	

Samarbeid med barnehager og skoler (skolehelsetjenesten)

Figuren under viser hvor stor andel av ansatte i skoler og barnehager som har svart at helsesøster er viktig eller svært viktig i skolens/barnehagens forebyggende arbeid.

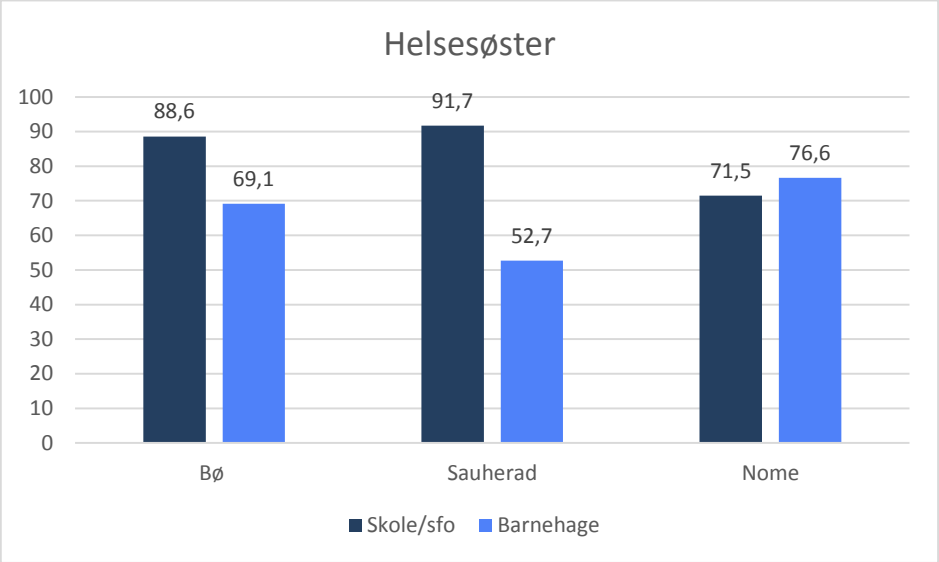

Figur 1 Vurdering av helsesøster i skole og barnehage

Helsesøster har fast møtetid på skolene (inkl. videregående skole). Helsesøster er mye brukt av lærere, foreldre og elever i alle tre kommunene. Helsesøstrene orienterer på foreldremøter og personalmøter i skolene, dersom skolene ønsker dette.

Tabell 3 Ressurser i skolehelsetjenesten

Elevtall 2017/18[3]	Bø	Sauherad	Nome
Videregående skole	375		396
Grunnskole	752	494	738
Sum elever	**1127**	**494**	**1134**
Årsverk i skolehelsetjenesten[4]	3,1	1,55	3,07
Årsverk per 1000 elev	**2,8**	**3,1**	**2,7**

De ansatte i skolene er i stor grad fornøyd med samarbeidet med helsesøster. Mange gir uttrykk for at de ønsker at helsesøster kunne være mer på skolene, gjerne hver dag. Noen gir uttrykk for at de opplever helsesøsters taushetsplikt som for streng.

Helsesøster er ikke fast ute i barnehagene slik som de er i skolene. I alle tre kommunene deltar helsesøster i de faste tverrfaglige møtene i barnehagene. I tillegg er det samarbeid om enkeltbarn.

Barnehagene i Nome har fast temauke for 4-åringer om helse, ernæring og fysisk aktivitet. Her deltar helsesøster sammen med tannhelsetjenesten og fysioterapeut.

De ansatte i barnehagene er i stor grad fornøyd med samarbeidet med helsesøster, men mange ønsker tettere og mer samarbeid med helsesøster. Noen gir uttrykk for at informasjon fra helsesøster bare går til avdelingsledere/barnehagelærere og ikke til assistentene.

Familieveileder

Familieveileders oppgave er primært å veilede og støtte foreldre som f.eks. trenger hjelp i vanskelige situasjoner, til grensesetting og til barn med særskilte behov.

Nome har hatt familieveileder siden 2005 og det er lenger enn de andre kommunene. 20 % av stillingen skal brukes til mekling etter lov om barn og foreldre. Resten av stillingen skal brukes til veiledning i sårbare familier. Familieveileder rapporterer at hun har jobbet med 55 familier med til sammen 74 barn i 2017. Ifølge kommunens nettsider er familieveiledertjenesten beregnet for foreldre med barn i alderen 1-12 år. Ledende helsesøster sier at ca. 50 % av stillingen brukes til veiledning til familier med barn under grunnskolealder, og 30 % av stillingen går til familier med barn i grunnskolealder.

[3] Elevtall er hentet fra Skoleporten.no

[4] Vi har fått antall årsverk i skolehelsetjenesten fra ledende helsesøster i hver av kommunene.

Sauherad hadde familieveileder fram til 2011. Kommunen var uten familieveileder fram til nåværende familieveileder startet 1. september 2017. I Sauherad skal familieveileder ha fokus på de minste barna. Men familieveileder har også kontakt med flere gutter på ungdomsskolen som har behov for oppfølging, og jobber aktivt med veiledning av flere familier.

Bø har hatt familieveileder siden 2016. Ifølge kommunens nettsider prioriterer familieveileder veiledning til familier med barn i alderen 0-6 år. Ledende helsesøster sier at etter familieveilederes stilling ble utvidet i 2017, tar familieveileder også imot familier med eldre barn. Familieveileder har faste oppgaver på helsestasjonen, men skal også være ute på skolene. Han skal være på ungdomskolen i 20 % av sin stilling, på Bø skole i 20 % og på Folkestad skole i 10 % av stillingen. Han har fokus på veiledning av foreldre i barneskolene og på veiledning av ungdom og lærere på ungdomskolen.

I alle tre kommunene har familieveileder konsultasjon med familien når barnet er 18 måneder.

Barnevernstjenesten mener at familieveiledning er et særlig bra forebyggende tiltak. Barnevernstjenesten har innvilget foreldreveiledning som hjelpetiltak i noen saker, og mener at i de mindre alvorlige sakene kunne familieveiledningen vært gitt i kommunene i stedet for i barnevernet. Barnevernstjenesten mener at fordi det oppleves som mindre stigmatiserende, kan foreldre ofte kan samarbeide bedre med andre tjenester enn med barnevernet. I tillegg er det mindre byråkratisk og billigere om andre tjenester i kommunen gir veiledningen.

Barnevernstjenesten har likevel ikke bare positive erfaringer med familieveiledning. De har erfart at foreldreveileder ikke vil ta saken fordi barnet er for gammelt, og stiller på spørsmål om hvem som skal fange opp de barna som faller utenfor den aldersgruppa som familieveileder skal konsentrere seg om. Barnevernsleder mener at tilbudet til eldre barn er dårligere enn tilbudet til yngre.

Helsestasjon for ungdom

Alle tre kommunene har helsestasjon for ungdom. Det vil si at helsestasjonen er åpen noen timer hver uke, slik at unge kan droppe inn uten timeavtale og møte lege eller helsesøster. Helsestasjonen for ungdom er rettet mot unge i alderen 13-23 år. Fordi Bø har både videregående skole og høgskole er helsestasjonen der mere brukt enn helsestasjonene i de andre kommunene. Det er mange studenter som bruker tilbudet, og helsestasjonen tar også imot studenter som er eldre enn 23 år. Helsestasjonen i Bø

skal begynne å tilby langtidsvirkende prevensjon i år. Ledende helsesøster regner med at de da må øke åpningstiden.

2.2.3 Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT)

Kommunene skal ha en pedagogisk-psykologisk tjeneste. Det følger av opplæringsloven § 5-6. Midt-Telemark PPT er et vertskommunesamarbeid der Sauherad er vertkommune, og Bø og Nome er deltakerkommuner. Midt-Telemark PPT har også ansvar for de videregående skolene i Bø og Nome etter avtale med fylkeskommunen.

Midt-Telemark PPT skal veilede kommunen i spørsmål som omhandler barn og unge med særlige utfordringer knyttet til opplærings- eller oppvekstsituasjonen. PPT skal utrede om barn har behov for spesialpedagogisk hjelp eller spesialundervisning. PPT kan også gi råd og veiledning om barn og unge som har utfordringer som kan få konsekvenser for læringer. Eksempler på utfordringer er

- konsentrasjonsvansker
- sosiale og emosjonelle vansker
- atferdsvansker

Midt Telemark PPT har i dag 10 årsverk i alt, men skal øke bemanningen med 1,5 årsverk. Vi har ikke sammenligningstall som kan si noe om nivået på bemanningen i Midt-Telemark PPT. PPT-leder mener at bemanningen en lav. Det er avsatt 3 rådgiverstillinger til de videregående skolene, og 6 rådgiverstillinger til kommunene (skoler og barnehager). PPT-leder mener at ut ifra innbyggertallet i de tre kommunene, burde de ha hatt 10 -11 stillinger til grunnskoler og barnehager.

Skolene og barnehagene har faste kontaktpersoner i PPT. PPT skal også bistå skolene og barnehagene i systemsaker, dvs. dersom skolen/barnehagen opplever utfordringer i klassen/ gruppa som helhet f.eks. mobbing.

PPT har fast tilstedeværelse på skolene. Det varierer med størrelsen av skolen hvor mye PPT er der. Det er inngått samarbeidsavtale med hver enkelt skole om hva skolen og PPT skal samarbeide om. Gjennom denne ordningen skal PPT være tilgjengelige for lærerne. PPT opplyser at de jobber mye med pedagogisk systemarbeid i skolene. For skoleåret 2017/2018 er arbeid med atferdsproblematikk, skolefravær og minoritetsspråklige elever prioritert.

PPT har ikke fast tilstedeværelse i barnehagene, slik de har i skolene. PPT er i barnehagene dersom barnehagene ber om råd knyttet til enkelte barnegrupper. Da blir inngått veiledningsavtaler. Det hender også at PPT samarbeider med barnehagene

om prosjekter, f.eks. prosjekt om språkstimulering. PPT planlegger å øke arbeidet inn mot barnehagene når nytilsettingene er gjennomført.

PPT er opptatt av å få ned antall henvisninger. De får mange henvisninger fra skolene som ikke resulterer i spesialundervisning. PPT ønsker å veilede og jobbe mer systemrettet i skoler og barnehager.

Figuren under viser hvor stor andel av ansatte i skoler og barnehager som har svart at PPT er viktig eller svært viktig i skolens/barnehagens forebyggende arbeid.

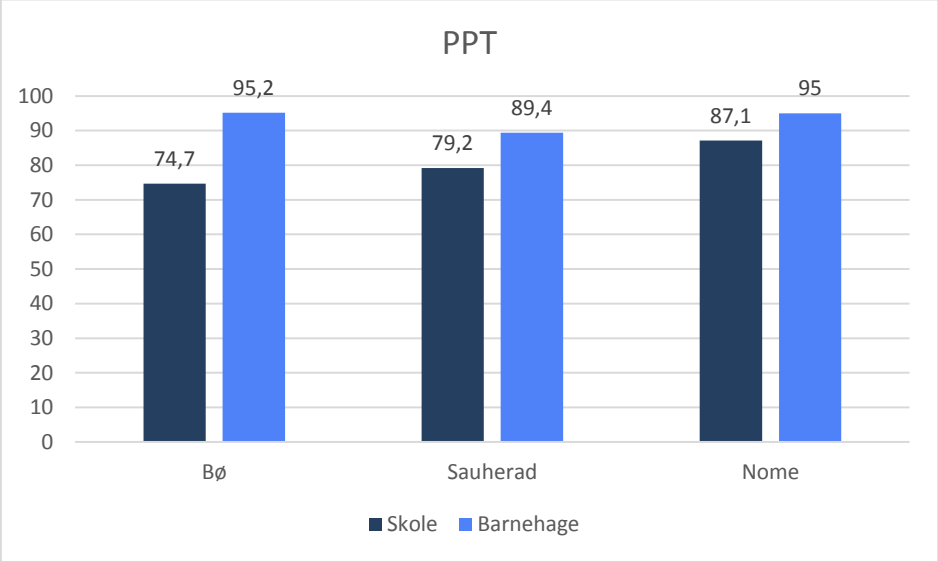

Figur 2 Vurdering av PPT i skole og barnehage

De ansatte i skoler og barnehager er i stor grad fornøyde med samarbeidet med PPT, men mange gir uttrykk for at PPT burde bruke mere tid på å observere barna/elevene og at saksbehandlingstiden er for lang.

2.2.4 Tilbud i skole og barnehage

Skolene og barnehagene har egne prosjekter/tiltak som enten er rettet mot barn med spesielle problemstillinger eller som skal øke kompetansen til de ansatte. Dette er bl.a. følgende prosjekter:

- *Zippis venner* er et undervisningsopplegg rettet mot barn i 1-4. klasse, og har som formål å fremme psykisk helse og å forebygge emosjonelle vansker gjennom å styrke barns evne til å mestre dagliglivets problemer (stressmestring). Skolene i Nome har dette tiltaket.

- *ART* er et tiltak som skal gi barn med aggresjonsproblemer bedre sosial kompetanse. Skolen i Sauherad har egne ART-grupper.

- *Aktiv 365* på ungdomstrinnet og *trivselsledere* på barnetrinnet – dette er tiltak der elever får at ansvar i forhold til ulike aktiviteter. Skolene i Nome har både Aktiv 365 og trivselsledere. Skolen i Sauherad har trivselsledere.

- *De utrolige årene* er et prosjekt som skal øke ansattes kompetanse i voksenrollen og i det å møte barn. Barnehagene i Bø har dette prosjektet.

Vi har ikke nevnt alle prosjektene/tiltakene som skolene og barnehagene har. Skolene og barnehagene bestemmer stort sett selv hvilke prosjekter de vil ha på deres skole eller barnehage.

Tilbakemeldingen fra rektorer og styrere er at dette stort sett er gode og nyttige tiltak.

2.2.5 Barns fritid

Tiltak som skal gi barn anledning til å delta i organiserte fritidstiltak uavhengig av foreldrenes økonomiske og sosiale stilling, kan regnes som forebyggende. Vi har ikke gjort noen fullstendig kartlegging av fritidstilbud for barn og unge i kommunene, og heller ikke noen fullstendig kartlegging av hva kommunene gjør for at flest mulig barn og unge skal få tilgang til tilbudene. Kommunene har bl.a. følgende tilbud/ordninger:

- Friplasser i kulturskolene. Både Sauherad og Bø tildeler friplasser i kulturskolene. Bø har en ramme for friplasser som tilsvarer ca. 10 plasser i året. Sauherad har ingen ramme for friplasser. Kultursjefen har tildelt etter skjønn 1-2 friplasser i året. I Nome må familier søke NAV om å få dekket utgifter til kulturskole.

- Aktivitetskort i Bø. Det er NAV som håndterer denne ordningen, som gir barn fra familier med svak økonomi tilgang til aktivitetstilbud i Gullbring eller inngang i Telemark Sommerland. Aktivitetskortet er finansiert med barnefattigdomsmidler[5] og sponset av Gullbring og Telemark Sommerland.

[5] Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom (barnefattigdomsmidlene) forvaltes av Bufdir. Formålet med ordningen er at alle barn uavhengig av foreldrenes sosiale og økonomiske situasjon, skal ha mulighet til å delta i minst én organisert fritidsaktivitet sammen med andre. Kommunene søkes om midler til konkrete prosjekter, og ubenyttede midler må som hovedregel betales tilbake.

- Gavekort til Gullbring. NAV i Sauherad gir gavekortet til barn fra familier med svak økonomi. Gavekortene er finansiert av barnefattigdomsmidler.

- Fritidsklubber i Nome (Ulefoss og Lunde). Bø og Sauherad har ikke fritidsklubber.

- Ferie for alle. Samarbeid mellom kommunene og Røde Kors.

- Kulturkortet i Nome. Kulturkortet fungerer tilsvarende som aktivitetskortet i Bø og er en ny ordning fra 2018. Ordningen er finansiert med barnefattigdoms-midler.

- Vinter og sommer i Sauherad. Dette er en uke med aktiviteter som blir kjøpt inn i sommer- og vinterferien, og som er tilgjengelige for alle barn i kommunen. Tiltakene er finansiert av barnefattigdomsmidlene.

- Alle kommunene tilbyr leksehjelp, enten i regi av Røde Kors eller i regi av Frivillighetssentralen.

Ingen av kommunene har noe samarbeid med idrettslagene om friplasser. Kultursjefen i Bø er kjent med at idrettslaget i praksis gir friplasser. I Sauherad er idrettslaget fleksibelt når det gjelder å ettergi utbetalte kontingenter.

2.2.6 Tverrfaglig samarbeid

I alle kommunene er det samarbeid på tvers av fagområdet på saksnivå etter behov. De formaliserte tverrfaglige samarbeidstiltakene som alle kommunene har i noe ulik grad, er ressursgruppe for barn og unge, tverrfaglige møter i skoler og barnehager og konsultasjonsteam.

Ressursgruppe for barn som bekymrer

Alle tre kommunene har ressursgrupper for barn og unge. Gruppene har hatt litt forskjellige arbeidsområder.

Bø og Sauherad opprettet sine ressursgrupper i 2014 i forbindelse med «barn som bekymrer-prosjektene», se punkt 3.1.2, og gruppene utarbeidet handlingsveilederne om barn som bekymrer. Ressursgruppa i Bø møtes månedlig og jobber med kompetanseheving og kursing av ansatte. Ressursgruppa besøker skoler og barnehager hver høst for å følge opp deres forebyggende arbeid. Ressursgruppa lager foldere med informasjon om forebyggende arbeid, og sørger for informasjon om temaet på

campingplasser og kino. Oppvekstsjef er ansvarlig for ressursgruppa i Bø, som er sammensatt av ansatte fra skole, barnehage, PPT, helsestasjonen og barnevern.

Ressursgruppa i Sauherad er ikke i funksjon i dag. Det utredes nå hvordan gruppa skal fungere. Felles ressursgruppe for Bø og Sauherad er et av alternativene som vurderes. Da gruppa var i funksjon, hadde den bla. ansvaret for barnefattigdomsmidlene i kommunen. Gruppa besøkte ikke skoler og barnehager, slik som ressursgruppa i Bø. Ifølge ledende helsesøster fungerte gruppa godt i starten, men etter hvert ble det utydelig hva som var gruppas mandat og ansvarsområde.

Nome har hatt ressursgruppe fra 2008/2009 som har jobbet med ulike prosjekter rettet mot barn og unge. Ressursgruppa hadde ansvaret for å utarbeide handlingsveilederen om barn som bekymrer. Gruppa har hatt litt forskjellige deltakere i de årene den har bestått. Det er utarbeidet skriftlige rutiner for gruppa. Ifølge rutinene skal gruppa nå bestå av deltakere fra helsestasjonen, skolehelsetjenesten, avdeling for psykisk helsearbeid, NAV, barnevernstjenesten, PPT, skole, barnehage og politi. Gruppa har som mål bl.a. å heve kompetansen blant ansatte og utvikle gode rutiner i etatene i kommunen. Gruppa har tidligere hatt fire møter i året, men for at gruppa skal bli mer operativ ønsker man nå å ha månedlige møter. Ifølge ledende helsesøster har man foreløpig ikke fått til å ha så hyppige møter.

Vi har ikke kartlagt hvor mange ressursgruppemøter barnevernstjenesten har vært med på.

Tverrfaglig møte

Alle tre kommunene har tverrfaglige møter i skoler og barnehager. Bø og Nome har skriftlige rutiner for disse møtene, men Sauherad har det ikke. Ledende helsesøster i Sauherad mener det hadde vært nyttig med retningslinjer for de tverrfaglige møtene.

Sauherad barne- og ungdomsskole opplyser at de har tverrfaglige møter ca. én gang i måneden, og at barnehagene (private barnehager) har 5-6 møter i året. Helse-stasjonen og PPT deltar på alle møter, og barnevern og politiet møter to ganger i semesteret. Det er ikke regelmessige tverrfaglige møter i de private skolene.

Nome og Bø har skriftlige rutiner om tverrfaglige møter. Kommunene har like rutiner. Ifølge rutinene skal hver skole og barnehage ha tverrfaglige møte hver 4.- 6. uke. Rektor og barnehagestyrer har ansvar for å kalle inn til møte. Fra skolen eller barnehagen deltar rektor ev. styrer og annet pedagogisk personell. I tillegg skal helsesøster og PPT delta. Barnevernet skal delta på ett til to møter i halvåret. Annet

helsepersonell kan også delta i møtene dersom det er behov for det. Foreldre kan også delta i saker der det er aktuelt.

Hensikten med de tverrfaglige møtene er å styrke det systemrettede arbeidet, og å være en arena for generell og gjensidig informasjon og veiledning. Enkeltsaker kan drøftes anonymt eller med navn, dersom det er gitt samtykke fra foreldrene.

Vi har spurt rektorer og styrere hvor mange tverrfaglige møter som har vært avholdt de siste to årene og hvor mange av disse som barnevernstjenesten møtte på.

Tabell 4 Oversikt over tverrfaglige møter

	2016		2017	
	Ant møter	Møter m/bvn	Ant møter	Møter m/bvn
Nome				
Holla 10-årige skole	11	4	11	4
Lunde 10-årige skole	11	4	11	4
Herregårdshavna og Helgen barnehage	10	2	9	2
Svenseid barnehage	7	2	7	2
Skoemyra og Sluseparken barnehager	7	2	7	2
Fagerli barnehage	7	2	7	2
Sum	**53**	**16**	**52**	**16**
Bø				
Bø ungdomsskule	10	3	10	3
Folkestad skule	3	2	2	2
Bø skule	3	2	3	2
Gullbring barnehage	4	4	4	3
Folkestad barnehage	3	3	2	2
Veslekroa studentbh og Bøhamna bh	4	2	2	1
Maurtuva barnehage	5	2	4	2
Sum	**32**	**18**	**27**	**15**
Sauherad				
Gvarv barnehage	6	6	6	3
Sauherad barne- og ungdomsskole	12	4	12	4
Sum	**18**	**10**	**18**	**7**
Tverrfaglige møter i alt	**103**	**44**	**97**	**38**

Vi har ikke informasjon fra Sauarhagene (Hjuksebø og Nordagutu) eller fra Sandvoll barnehage, og heller ikke fra Montessoriskolen i Nome.

Vi har spurt rektorer og styrere om hvordan ordningen med tverrfaglige møter fungerer. Rektorer og styrere gir uttrykk for at det er nyttig å ha tverrfaglige møter. Noen rektorer/styrere mener at ordningen fungerer bra på deres skole/barnehage, men flere gir også uttrykk for at ordningen ikke fungerer som den burde på deres skole eller barnehage. Negative faktorer er:

- Møter bli avlyst på grunn av manglende oppmøte.
- De som møter er ikke tilstrekkelige forberedt på de sakene som skal tas opp.
- Barnevernet møter ikke ofte nok/avlyser.
- For få møter.
- Ikke tid til systemarbeid, bare enkeltsaker.

Konsultasjonsteam

Alle tre kommunene har konsultasjonsteam. Alle kommunene har skriftlige rutiner for konsultasjonsteamet. Rutinene er i all hovedsak like. I Sauherad og Bø jobbes det nå med å opprette et felles konsultasjonsteam.

Konsultasjonsteamet er et lavterskeltilbud til foreldre, barn og ungdom (0-20 år), der målet er å hindre at psykiske problemer vedvarer eller videreutvikles. Teamet har særlig fokus på barn, unge eller familier som oppfattes å være i risiko for å utvikle psykiske problemer.

Teamet består av

- helsesøster
- helsestasjons-/skolelege
- pedagogisk psykiatrisk rådgiver
- representant fra barnevernet

Bø og Sauherad samarbeider med BUP Notodden. I Bø og Sauherad skal det være konsultasjonsteammøte hver 6. uke. Tre uker før konsultasjonsteammøtet er det formøte. BUP deltar på konsultasjonsteamet, men ikke på formøtet. Ledende helsesøster i Bø ønsker hyppigere konsultasjonsteammøter, men det er avhengig av om BUP kan møte oftere.

Nome samarbeider med BUP Skien. Nome har fast møte én gang i måneden der BUP deltar. Leder av helsetjenesten i Nome mener at det er en suksessfaktor at BUP deltar fast i konsultasjonsteamet.

Fastlege, helsestasjon, skolehelsetjeneste, avdeling for psykisk helsearbeid, barnevernet og PPT kan melde saker til konsultasjonsteamet. I følge rutinene kan også BUP melde saker til konsultasjonsteamet i Sauherad.

Vi har spurt ledende helsesøster i de tre kommunene hvor mange konsultasjonsteammøter det var i 2016 og 2017, og hvor mange møter som

barnevernet var med på. Både i Bø og Nome har det blitt avlyst møter fordi det ikke var saker.

Tabell 5 Oversikt over konsultasjonsteammøter

Kommune	2016		2017	
	Ant. møter	Møter m/bvn	Ant. møter	Møter m/bvn
Bø	3	3	7	7
Sauherad	7	7	7	7
Nome	5	5	6	6
Sum	**15**	**15**	**20**	**20**

Rektorene og styrerne i Nome sier de kjenner godt til konsultasjonsteamet. Det gjør også rektorene i Bø og Sauherad, men barnehagestyrene i disse kommunene sier at de ikke kjenner denne ordningen så godt.

NAV Midt Telemark har også et konsultasjonsteam for unge primært i alderen 18 - 30 år, men konsultasjonsteamet kan også behandle saker som unge fra 16 år. Her deltar ansatte fra kommunene (helsestasjonen og psykisk helse), Distriktpsykiatrisk senter (DPS) og PPT. Konsultasjonsteamet henter ansatte fra de kommunene der den personen som konsultasjonsteamet skal behandle, er hjemmehørende. Vi har ikke innhentet mer informasjon om dette tiltaket.

2.2.7 Revisors vurdering av forebyggende arbeid

Forebyggende tjenester i kommunene
Helsestasjonen, skolehelsetjenesten og PPT er tjenester som er sentrale i kommunenes forebyggende arbeid. Særlig helsestasjonen og skolehelsetjenesten er i posisjon til avdekke barn og familier som trenger hjelp, og til å sette i verk tiltak på et tidlig stadium. Vi mener derfor at det er viktig at kommunene sørger at disse tjenestene har forsvarlig bemanning og har tilgang på god kompetanse.

Nome har mer ressurser til helsestasjonstjenestene enn de andre to kommunene. Bø og Sauherad ligger ganske likt. Sauherad har avsatt mest ressurser til skolehelse-tjenesten, her er Bø og Nome ganske like.

Alle tre kommunene har nå familieveileder, dette er et godt tiltak. Denne ordningen synes å være best etablert i Nome, som også har hatt familieveileder lengst. Familieveiledning fremstår som en tjeneste som kommunene bør videreutvikle for å forebygge barnevernssaker. Vi mener det er viktig at kommunene har et

veiledningstilbud til familier med barn i alle aldersgrupper. Nome har også mer ressurser til å følge opp barn og unge med psykiske vansker enn de andre to kommunene. Bø og Sauherad bør vurdere å styrke ressursene til denne gruppa.

Ansatte i skolene mener i stor grad at helsesøster er viktig i det forebyggende arbeidet på skolene. Ansatte i barnehager mener dette i noe mindre grad. Dette er ikke uventet siden helsesøster ikke har samme rolle i barnehagene som i skolene. Færre av de ansatte i skolene i Nome mener at helsesøster er viktig, enn ansatte i skolene i nabokommunene.

Vi kan ikke si noe generelt om ressursene til PPT, annet enn at skoler og barnehager ønsker mer tilstedeværelse av PPT. Vi mener at avtalene mellom PPT og skolene er gode tiltak som sikrer samarbeid og dialog. Ansatte i skoler og barnehager mener i stor grad at PPT er viktig i skolens/barnehagens forebyggende arbeid. Ansatte i skolene i Bø mener at PPT er mindre viktig i dette arbeidet enn i de andre kommunene. Ansatte i barnehagene mener at PPT er mer viktig enn hva ansatte i skolene gjør.

Skolene og barnehagene har egne tiltak og prosjekter, vi gjør ingen særskilte vurderinger av disse.

Alle tre kommunene har ulike fritidstilbud som har fokus på fange opp barn som kommer fra familier med svak økonomi. Det synes generelt som om tilbudet til yngre barn er større enn tilbudet til eldre barn.

Tverrfaglig forebygging

Når familier og barn har tiltak fra flere tjenester er det behov for å koordinere tiltakene. Det er viktig å unngå at barn og unge blir kasteballer i systemet, og det forebyggende arbeidet krever derfor en tydelig organisering.

Det viktigste tverrfaglige samarbeidstiltakene i de tre kommunene er tverrfaglige møter i skoler og barnehager og konsultasjonsteamet. Vi mener at dette er gode tiltak som i utgangspunktet er gode arenaer samarbeid og utveksling av informasjon på tvers av fagområder. Samarbeid mellom ulike fagområder, kan kreve at den enkelte tjeneste prioriterer samarbeidet framfor egen tjeneste. Det er nødvendig med forpliktende rutiner og robuste systemer for at dette skal fungere på en tilfredsstillende måte. Etter vårt syn er det også nødvendig at de ulike fagområdene har ressurser som er avsatt til samarbeid. Vi mener at kommunene ikke utnytter det potensiale som ligger i disse samarbeidstiltakene, og at ikke alle kommunene har rutiner eller fungerende rutiner for samarbeidstiltakene. Vi vil samtidig påpeke at møtebelastningen kan bli stor for de tjenestene (PPT og barneverntjenesten) som skal betjene alle tre kommunene.

Nome har gode rutiner for tverrfaglige møter og ordningen synes å være godt etablert og brukt. Etter vårt syn fremstår de tverrfaglige møtene i Nome som et godt forebyggende tiltak.

Bø har også skriftlige rutiner for tverrfaglige møter. Men denne ordningen har ikke fungert like bra i Bø som i Nome. Skolene og barnehagene skal ifølge rutinene ha møte hver 4-6 uke. Tabell 3 viser at bortsett fra i Bø ungdomsskole, blir det ikke gjennomført på langt nær så hyppige møter i skoler og barnehager som rutinene sier. Det innebærer at det har vært mindre tverrfaglige samarbeid i Bø enn i Nome.

Sauherad kommune har ikke skriftlige rutiner for sine tverrfaglige møter. Det bør kommunen etter vårt syn utarbeide. Det er likevel gjennomført hyppige tverrfaglige møter i skolen og en av barnehagene. Det innebærer at det i praksis har vært et tverrfaglig samarbeid i skolen og Gvarv barnehage.

Alle tre kommunene har rutiner for konsultasjonsteamet, og hadde i 2017 tilnærmet lik møtehyppighet. For at barn og unge skal fanges opp av konsultasjonsteamet, er det viktig at tilbudet er kjent av de som møter barn og unge daglig, dvs. i skoler og barnehager. Kommunene bør vurdere å informere mer om dette tilbudet.

Ressursgruppa for barn og unge har en annen innretning enn tverrfaglige møter og konsultasjonsteam. Ressursgruppene i Bø og Nome har fokus på kompetanseheving og systemarbeid, og ikke på enkeltsaker. Per i dag er det Bø som synes å ha den best fungerende gruppa. Vi mener at ressursgruppa i Bø er et godt tiltak for å bevisstgjøre og lære opp ansatte i skoler og barnehager om forebygging og meldeplikt. Nome og Sauherad bør fortsette arbeidet med å utvikle sine ressursgrupper.

2.3 Samarbeid mellom kommunen og barnevernet

2.3.1 Revisjonskriterier

Vi har følgende revisjonskriterier om samarbeidet mellom kommunen og barnevernet om forebyggende arbeid:

- Det bør være tydelig rolle- og ansvarsfordeling mellom kommunen og barnevernstjenesten når det gjelder forebyggende arbeid.
- Barnevernstjenesten skal bistå kommunene med fagkompetanse i det forebyggende arbeidet.

2.3.2 Barnevernstjenestens ansvar for forebygging

Barnevernstjenesten mener at det er vanskelig å sette opp helt klare skillelinjer mellom barnevernet og resten av kommunene når det gjelder ansvar for forebygging, men mener at mesteparten ansvaret ligger i kommunen. Barnevernstjenesten mener at når saken kommer til barnevernet er det egentlig ikke snakk om forebygging lenger. Forebygging skal forebygge at saker må meldes til barnevernet. Barnevernstjenesten mener de har en viktig rolle i å delta i tverrfaglige møter, i konsultasjonsteam og i å gi råd til ansatte i skoler og barnehager.

Vi har spurt rektorer og styrere om hva de mener er barnevernets ansvar når det gjelder forebygging. På spørsmålet fikk vi bl.a. følgende svar:

- være med på tverrfaglige møter
- informere og veilede ansatte
- være med i arbeidet fra barna begynner i barnehagen
- ta imot saker som blir meldt slik at barn og familier får raskt hjelp
- etablere /tilby samarbeidsmøter med foreldre
- ha ansvar sammen med andre instanser
- dele kompetanse og innsikt

Barnevernsleder mener at kommunene bør definere hva som er forebyggende arbeid, og at definisjonen bør være den samme i Bø, Nome og Sauherad.

2.3.3 Samarbeidet mellom barnevernet og andre tjenester i kommunene

Samarbeidsavtaler

Det ble inngått samarbeidsavtaler mellom barnevernstjenesten og Bø, Sauherad og Nome i 2013. Det ble også inngått en egen samarbeidsavtale mellom barnevernstjenesten og NAV. Avtalene ble revidert i 2015 og 2016, men den reviderte avtalen er ikke signert. Formålet med avtalene var å sikre godt samarbeid mellom de enkelte enhetene og barnevernstjenesten.

Avtalen fastsetter i korthet at

- ansatte i de enkelte enhetene alltid kan drøfte bekymring for et barn anonymt med barnevernstjeneste,
- barnevernstjenesten skal utarbeide informasjonsfolder til foreldre om sine arbeidsoppgaver,
- de enkelte enhetene og barnevernstjenesten er forpliktet å samarbeide om enkeltsaker, og
- barnevernet skal delta i ulike samarbeidsmøter, herunder tverrfaglige møter, konsultasjonsteam og barn som bekymrer-gruppe. Avtalen fastsetter antall.

Avtalen blir i enhetene oppfattet som for generell til å være nyttig, og de samarbeidende tjenestene har opplevd at de ikke har fått komme med innspill til avtalen.

Samarbeid

Barnevernstjenesten har forpliktet seg til å delta på ett eller to tverrfaglige møter per halvår i skoler og barnehager, og til å delta på alle konsultasjonsteammøter. Hver skole og barnehage har sin kontaktperson som skal komme på tverrfaglige møter.

Barnevernstjenesten blir i intervjuer og i spørreundersøkelsen kritisert for å melde avbud på møtene, og for at det ikke alltid er kontaktpersonen som møter. Barnevernstjenesten blir også kritisert for at den som møter ikke alltid forberedt på de sakene som skal tas opp. Barnevernstjenesten sier at de noen ganger må melde avbud til de tverrfaglige møtene på grunn av sykefravær eller akuttsaker. Barnevernstjenesten har utpekt vara til kontaktpersonene som skal gå i møter dersom kontaktpersonen ikke kan, men denne ordningen har hittil ikke fungert.

Barnevernstjenesten bestemte for ett år siden at de skulle være med på et personalmøte i skolene og barnehagene. Dette sier de at de ikke har greid å gjennomføre. Barnevernsleder sier at skolene og barnehagene gjerne vil at barnevernstjenesten skal komme og orientere om generelle forhold og om meldeplikten. Barnevernsleder mener at barnevernstjenesten ikke har ansvar for å undervise ansatte i skoler og barnehager, og at barnevernstjenesten uansett ikke har kapasitet til dette.

Det blir i intervjuer og i spørreundersøkelsen ytret et generelt ønske om mer informasjon fra barneverntjenesten. Barnevernet skal gi tilbakemelding til offentlige meldere om de henlegger eller undersøker innsendt melding, og de skal videre gi tilbakemelding til offentlige meldere om utfallet av undersøkelsen av de meldingene som ikke blir henlagt.[6] Ca. halvparten av styrerne og rektorene sier at de har fått beskjed om hva som har skjedd med meldingene, og ca. en tredjedel sier de har blitt informert om utfallet av undersøkelsene.

Både ledende helsesøstre og PPT gir utrykk for at de ønsker mer systematisk samarbeid med barnevernstjenesten. NAV ønsker også mer systematisk samarbeid med barnevernet. I familier der både NAV og barnevernstjenesten er inne med tiltak, er det behov for samordning. Barnevernets tiltak for barnet kan kollidere med NAV's

[6] Jf. barnevernsloven § 6-7a

tiltak for å få foreldrene i jobb. NAV har også erfart at de og barnevernstjenesten har gitt støtte til samme formål, f.eks. barnehage.

Ansatte i skoler, barnehage, helsestasjon m.fl. benytter seg av adgangen til å drøfte saker anonymt med barnevernstjenesten. Noen mener det er vanskelig å få kontakt med rett saksbehandler, og at saksbehandler ikke ringer tilbake dersom de legger igjen beskjed.

Flere av de som vi har intervjuet gir uttrykk for at det er enkelt å samarbeide med noen ansatte hos barnevernstjenesten, men ikke med alle, dvs. at samarbeidet er personavhengig. Barnevernsleder sier at hun aldri får klare tilbakemeldinger om hva kommunene opplever som godt eller dårlig med samarbeidet med barnevernet. Dersom det er misnøye med ansatte i barnevernstjenesten, er dette noe som hun må få beskjed om. Slike tilbakemeldinger bør gå tjenestevei.

Taushetsplikten

Mange av de vi har intervjuet opplever at det er vanskelig å få informasjon fra barnevernet og at barnevernet holder strengere på taushetsplikten enn andre tjenester. Mange mener at taushetsplikten er til hinder for godt samarbeid.

Barnevernsleder mener at taushetsplikten i utgangspunktet ikke er et hinder for samarbeid. Det som er problematisk når det gjelder taushetsplikt er at de som jobber på «utsida» gjerne vil vite mer enn de har krav på, og at de som jobber i barnevernet tror at taushetsplikten er strengere enn den er. Barnevernsleder mener at dersom alle hadde nok kunnskap om taushetsplikten, hadde ikke taushetsplikten ikke blitt oppfattet som et problem.

Fra spørreundersøkelsen

Vi har spurt ansatte i skoler om barnehager om hvor fornøyde de er med samarbeidet med barnevernstjenesten.

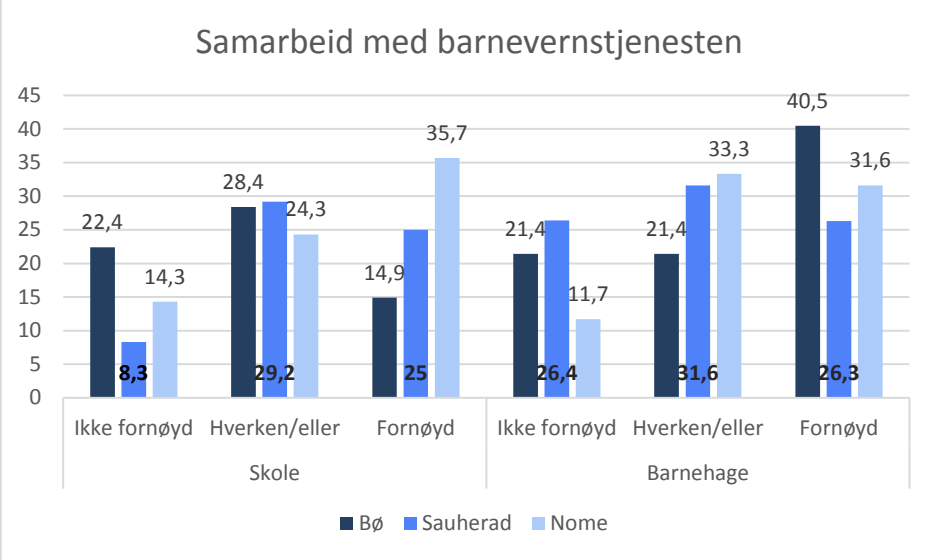

Figur 3 Vurdering av samarbeidet med barnevernstjenesten

Ut ifra kommentarene gitt i spørreundersøkelsen, er det et generelt ønske om et mer synlig barnevern i skoler og barnehager, og et ønske om at barnevernet informerer mer i enkeltsaker. Kommentarene bærer i noen tilfeller preg av at den ansatte har hatt enkeltopplevelser med barnevernet som har vært negative, men det er også ansatte som gir uttrykk for at de har gode erfaringer fra samarbeid med barnevernet.

Tilbakemeldingen fra rektorer og styrere om samarbeid med barnevernet er sprikende. Noen synes de har et godt samarbeid eller at samarbeidet har blitt bedre. Andre mener at varierer fra sak til sak hvor godt samarbeidet er, og/eller at samarbeidet bør forbedres.

2.3.4 Revisors vurdering

Ansvarsfordeling

Vertskommuneavtalen om Midt-Telemark barnevernstjeneste sier at barnevernet skal bistå kommunene med sin fagkompetanse i det forebyggende arbeidet. Det er ikke nærmere angitt omfang eller form på bistanden.

Spørreundersøkelsen viser at det er ulike oppfatninger av hva som er barnevernstjenestens oppgaver når det gjelder forebygging. Vi mener at kommunene bør definere ansvar og roller når det gjelder forebygging og sørge for at definisjonene er kjent av ansatte i kommunene. Det bør avklares hvordan barnevernet skal integreres i det forebyggende arbeidet.

Samarbeid

Barnevernet deltar i kommunenes forebyggende arbeid ved å delta i ulike tverrfaglige samarbeidsmøter og ved å gi råd og veiledning over telefon. Tilbakemeldinger fra ansatte i intervjuer og fra spørreundersøkelsen tyder på at dette samarbeidet ikke har fungert godt nok. Ikke all misnøyen fremstår som berettiget, noe skyldes nok at mange har urealistiske forventninger til barnevernstjenesten. Vi mener likevel at barnevernstjenesten har et forbedringspotensial når det det gjelder samarbeid med andre tjenester i kommunene.

Vi mener at samarbeidsavtaler kan være et godt tiltak for å sikre forpliktende samarbeid, men de samarbeidende tjenestene må være enige om avtalene for de at i praksis skal sikre godt samarbeid. Etter hva vi har fått opplyst, har ikke de eksisterende avtaler blitt opplevd som hensiktsmessige.

Barnevernstjenesten har hatt 100 % oppmøte i konsultasjonsteamet i kommunene. Oppmøtet i de tverrfaglige møtene er noe mer variabelt. Barnevernstjenestens interne rutiner med faste kontaktpersoner med vara ser ikke ut til å ha fungert. Barnevernstjenesten bør bedre rutinene sine på dette området.

Vi mener at barnevernstjenesten i større grad bør informere skoler og barnehager om sin egen tjeneste. Slik informasjon bør gå til alle ansatte, og ikke bare til ledere. Vi mener at det blir enklere å ta kontakt med barnevernet for f.eks. å drøfte saker anonymt når man kjenner barnevernstjenesten godt. Barnevernstjenesten må sørge for å ha fungerende rutiner for å følge opp henvendelser fra ansatte i kommunen. Kommunene må ha rutiner som sikrer at eventuell misnøye med ansatte i barnevernstjenesten blir formidlet til barnevernsleder.

Taushetsplikten blir beskrevet som et hinder for samarbeid. Nok kunnskap om taushetsplikten er viktig for å unngå at taushetsplikten hemmer samarbeidet unødvendig. Vi mener at barnevernstjenesten og kommunene har en viktig oppgave med å skolere egne ansatte om dette temaet. Barnevernstjenesten må uansett samarbeide med andre tjenester i kommunene om å koordinere tiltak rettet mot barn/familier, og må sørge for å ha fungerende rutiner for dette.

Barnevernstjenestens kompetanse er etterspurt av mange. I 2017 deltok barnevernet i 58 tverrfaglige møter og konsultasjonsteammøter. Utover dette kommer ressursgruppemøter, møter i lederteam for barn og unge, SLT og politiråd, og det er i tillegg ønske om at barnevernet deltar mer. Dette krever mye ressurser. Vi mener at kommunene bør vurdere om det er mulighet for mer effektive møtestrukturer f.eks. gjennom samarbeid på tvers av kommunegrenser.

3 Meldeplikten

I hvilken grad har kommunen tiltak om sikrer at mistanker om omsorgssvikt blir meldt til barnevernstjenesten?

3.1 Rutiner og tiltak om meldingsplikten

Kommunalt ansatte skal melde til barnevernet når det er grunn til å tro at et barn blir utsatt for omsorgssvikt, mishandling eller hvis et barn viser vedvarende alvorlige atferdsvansker.

3.1.1 Revisjonskriterier

Vi har følgende revisjonskriterier om meldeplikten:

- Kommunen bør sikre at ansatte får opplæring om meldeplikten og om hvilke forhold som kan føre til tiltak fra barnevernet.
- Kommunen bør ha skriftlige rutiner om meldeplikten.
- Kommunen må påse at de private barnehagene har tiltak for å følge meldeplikten.

3.1.2 Meldeplikt – rutiner og opplæring

Vi har spurt ansatte i skoler og barnehager om de har møtt barn som de trodde var utsatt for omsorgssvikt eller misbruk. Nærmere 80 % svarte at de hadde møtt slike barn. I de fleste tilfellene hadde sakene blitt meldt til barnevernet. I de tilfellene sakene ikke hadde blitt meldt ble det forklart med:

- Usikker på om det forelå omsorgssvikt/redd for å ta feil
- Alle var ikke enige i at det forelå omsorgssvikt
- Foreldrene var negative
- Løste saken på skolen
- Samarbeidet med helsesøster om saken
- Bekymringen var ikke alvorlig nok
- Det er for høy terskel for å melde
- Sa fra til rektor eller kontaktlærer

Vi har spurt barnevernstjenesten om hvem som sender bekymringsmeldinger. Tabellen under omfatter ikke alle som sender bekymringsmeldinger til barnevernet. Vi viser

bare antall meldinger som har kommet fra kommunale enheter og avdelinger i Bø, Sauherad og Nome.

Tabell 6 Hvem melder?

Enhet	2016	2017
Barnehager	14	13
Skoler	21	24
Helsestasjoner	1	3
NAV	7	5
Flyktningetjenesten/asylmottak	15	6
Psykisk helse	1	1
Kulturskole		3
Legesenter	2	3

Det ble gitt opplæring om meldeplikten når handlingsveilederne ble innført. I Bø jobber ressursgruppa for barn som bekymrer med kompetanseheving. Rektorer og styrere i alle tre kommunene sier at ansatte i skolene og barnehagene har fått opplæring om meldeplikten.

Barnevernstjenesten er usikker på om meldeplikten er godt nok kjent blant ansatte i kommunene. De har fått meldinger om barn som burde ha vært meldt til barnevernet tidligere, og de har fått meldinger om forhold som ikke hører hjemme i barnevernet. Barnevernstjenesten opplever også at meldingene ikke inneholder alle relevante opplysninger, og det begrenser barnevernets mulighet til å undersøke saken.

Vi har spurt ansatte i skoler og barnehager om de har fått nok informasjon/opplæring om meldeplikten.

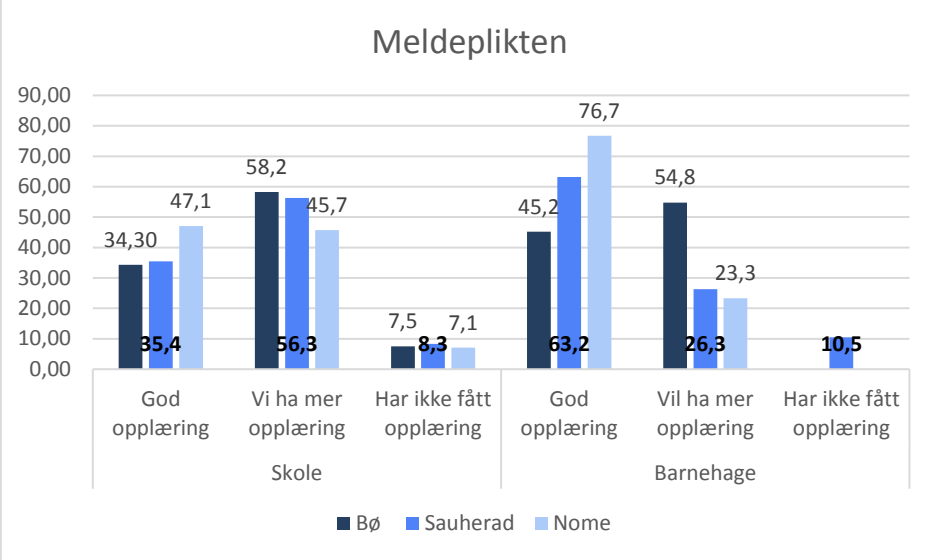

Figur 4 Informasjon om meldeplikten

Spørreundersøkelsen er sendt både til lærere og assistenter. Figuren under viser hvor stor andel av assistentene og hvor stor andel av lærere/barnehagelærere som ikke har fått informasjon om meldeplikten.

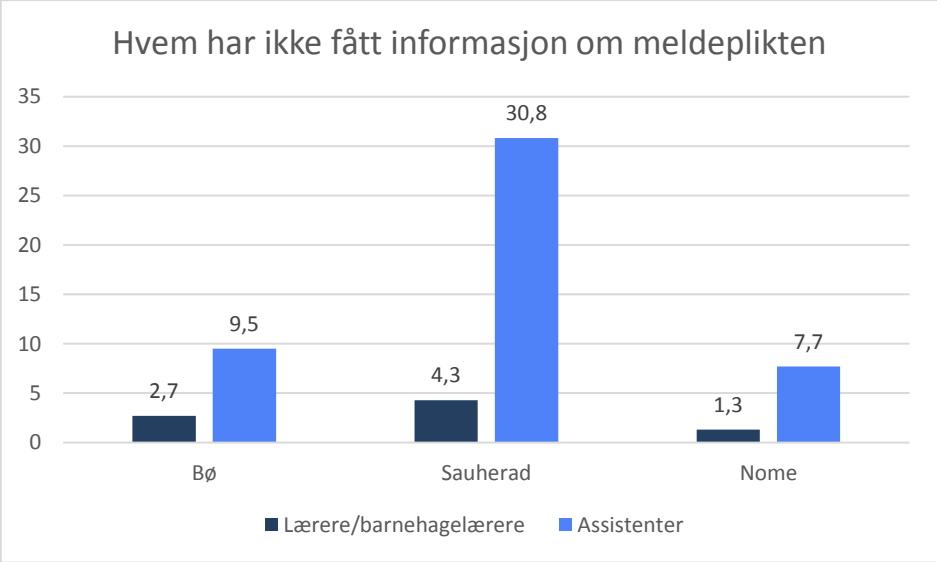

Figur 5 Hvem har ikke fått informasjon

Vi har også spurt ansatte i skoler og barnehager om de har fått opplæring i å gjenkjenne symptomer på omsorgssvikt og misbruk.

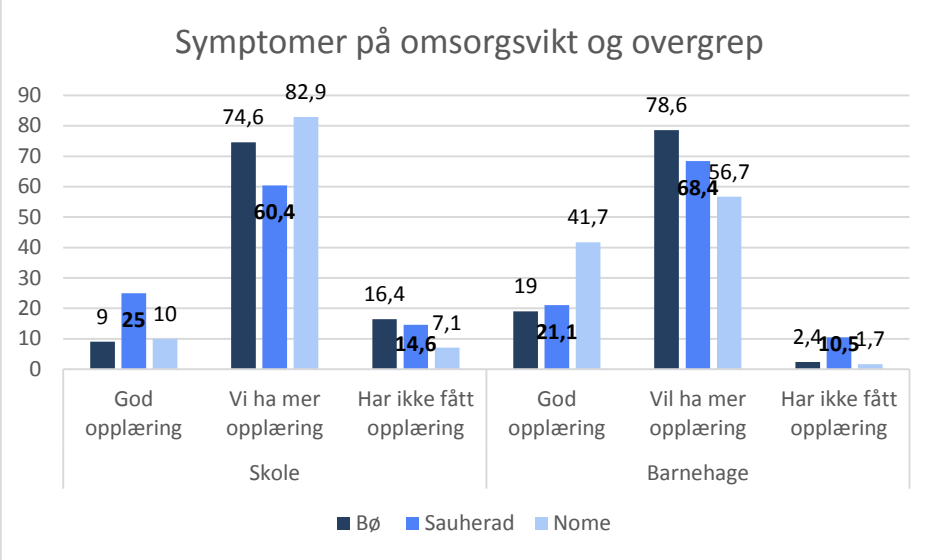

Figur 6 Informasjon om symptomer på omsorgssvikt og overgrep

Det er ikke bare ansatte i skoler og barnehager som er i posisjon til å oppdage utsatte barn. Ansatte i kulturskoler, fritidsklubber og andre fritidstilbud møter også barn i forbindelse med sitt arbeid. I Bø har f.eks. biblioteket blitt en møteplass for barn etter skoletid.

Kultursjefen i Sauherad var med i ressursgruppa som utarbeidet handlingsveilederen om barn som bekymrer, og kjenner derfor både handlingsveilederen og meldeplikten godt. Kultursjefen i Nome sitter i lederteamet for barn og unge, og kjenner handlingsveilederen gjennom arbeidet i lederteamet. Kultursjefen i Bø kjenner handlingsveilederen på overordnet nivå. Ansatte innenfor kultur som jobber med barn og unge, har ikke eller har i liten grad fått informasjon om meldeplikten.

Bø kommune hadde høsten 2014 et åpent møte for idrettslag og foreninger der det ble orientert om hva man burde gjøre dersom man var bekymret for et barn. Sauherad og Nome har ikke tilsvarende tiltak for å informere idrettslag eller andre foreninger for barn og unge om dette temaet.

3.1.3 Rutiner om meldeplikt

Alle tre kommunene har utarbeidet en handlingsveileder for ansatte om barn som bekymrer. *Barn som bekymrer* startet som et prosjekt om barn i rusfamilier i regi av KoRus[7]. Prosjektet ble utvidet til å omfatte alle barn som bekymrer, og ikke bare barn i rusfamilier. I forbindelse med dette prosjektet ble det dannet «barn som bekymrer-grupper» i kommunene, jf. punkt 2.2.6. Disse gruppene utarbeidet handlingsveilederne

[7] Regionalt kompetansesenter på rusfeltet.

om barn som bekymrer. Nomes handlingsveileder er fra 2012, og handlingsveilederne til Bø og Sauherad er fra 2014. Handlingsveilederne beskriver hva ansatte bør gjøre dersom de er bekymret for et barn. Melding til barnevernet er et av alternativene. Kommunene har felles mal for melding til barnevernstjenesten.

Barnevernstjenesten har erfart at ikke alle kjenner til handlingsveilederen. Barnevernstjenesten mener det er viktig at ledere i skoler og barnehager jevnlig informerer ansatte om veilederen og har den som et arbeidsredskap.

Vi har spurt ansatte i skoler og barnehager om de kjenner og bruker handlingsveilederen.

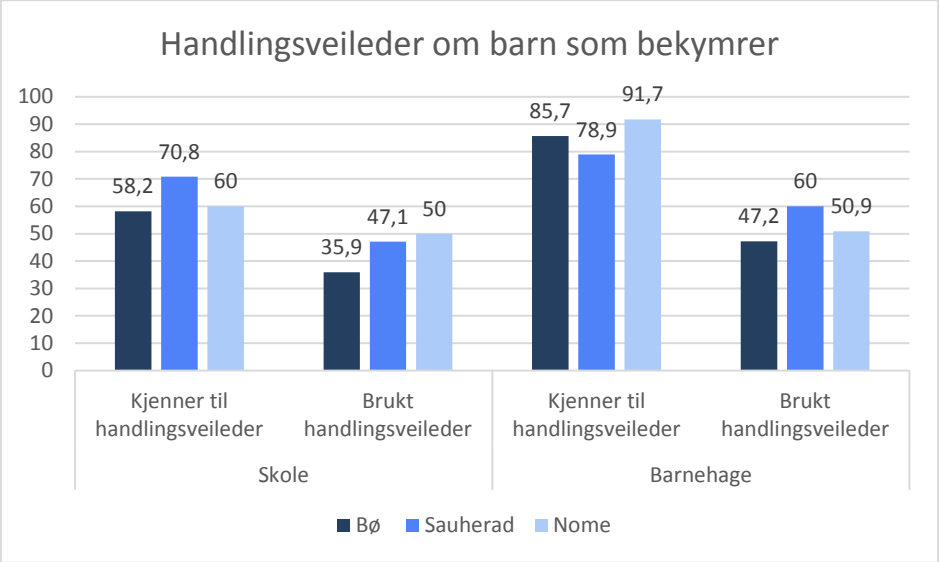

Figur 7 Hvor mange kjenner og bruker handlingsveilederen?

Styrere og rektorer sier at de kjenner til handlingsveilederen, men flere sier også at de ikke er flinke til å bruke den aktivt.

3.1.4 Private barnehager

I Sauherad er det bare private barnehager. I Bø er det både kommunale og private barnehager. Oppvekstsjef forteller at Bø og Sauherad har plan og årshjul for tilsyn i de private barnehagene, og at planen og årshjulet er lik i begge kommunene. Det var stedlig tilsyn i de private barnehagene om rutiner for melding til barnevernet for noen år siden.

Styrere fra private barnehager deltar på sektormøter i oppvekst på lik linje med styrere fra de kommunale barnehagene.

De private barnehagene bruker også handlingsveilederen om barn som bekymrer. Styrerne i de private barnehagene sier at handlingsveilederen er kjent i barnehagen og at de ansatte har fått opplæring om meldeplikten.

Det er ikke alle de private barnehagene som har deltatt i spørreundersøkelsen. Vi har dermed dårligere tallgrunnlag fra private barnehager enn fra kommunale. Ut ifra fra den informasjonen vi har, er det ikke noe som tyder på at ansatte i private barnehager generelt kan mindre om meldeplikten enn ansatte i kommunale barnehager.

3.1.5 Revisors vurdering

Meldeplikten
Kommunen har ansvar for ansatte som er i befatning med barn, kjenner til meldeplikten. Den enkelte har et personlig ansvar for å melde fra til barnevernet dersom han/hun er bekymret for et barn, uavhengig av om ledere eller kollegaer deler bekymringen. Det er viktig at ledere vet at de ikke kan stoppe meldinger til barnevernet. Kommunene må sørge for at alle som jobber med barn får informasjon og opplæring. Det innebærer at i tillegg til ansatte i skoler og barnehager, kan det være ansatte innenfor helse, omsorg og kultur som bør få slik opplæring.

Spørreundersøkelsen viser at flere ansatte i skoler og barnehager i Nome enn i Bø og Sauherad, synes de har fått god opplæring om meldeplikten. Bø har færrest ansatte som synes de har fått god opplæring om dette. Ansatte i barnehagene synes generelt at de har fått bedre opplæring om meldeplikten enn ansatte i skolene. Av de som svarer at de ikke har fått opplæring, er det en stor overvekt av assistenter, særlig i Sauherad.

Det et stort ønske om mer opplæring i å gjenkjenne symptomer på omsorgssvikt og misbruk. Dette gjelder i alle tre kommunene og i både skoler og barnehager. Vi mener at kommunene bør ha jevnlige informasjonsrunder om meldeplikten og om symptomer på omsorgssvikt/misbruk for alle ansatte som jobber med barn.

Kommunene bør vurdere å informere lag og foreninger om hvordan de bør forholde seg til barn som bekymrer.

Rutiner om meldeplikten
Kommunene har rutiner for meldeplikten i form av handlingsveilederen om barn som bekymrer. Spørreundersøkelsen viser at handlingsveilederen er mer kjent og mer brukt i barnehagene enn i skolene. Generelt er handlingsveilederen minst brukt i Bø.

Vi mener at handlingsveilederen er et godt tiltak, men at kommunene bør fortsette å jobbe for at handlingsveilederen skal blir bedre kjent og mer brukt.

Tilsyn med private barnehager

Bø og Sauherad har tiltak for å påse at de private barnehagene følger meldeplikten.

4 Konklusjoner og anbefalinger

4.1 Konklusjoner

I hvilken grad arbeider kommunene systematisk med forebyggende innsats rettet mot barn og unge?

Kommunene arbeider forebyggende rettet mot barn og unge, men vi mener at det forebyggende arbeidet i kommunene har mangler når det gjelder planlegging, styring og samordning.

Kommunene har ikke helhetlige planer for sitt forebyggende arbeid for barn og unge, og arbeidet med forebygging har ikke en tydelig ledelse i kommunene. Det kan føre til at det forbyggende arbeidet ikke er tilstrekkelig målrettet og samordnet.

Alle tre kommunene har ulike forebyggende tiltak for barn og unge. Dette er tiltak i regi av helsestasjonen, PPT, skoler og barnehager og kultur. Det er ikke avklart og til dels ikke enighet om hva som er barnevernstjenestens rolle i det forebyggende arbeidet.

Alle kommunene har rutiner som skal sikre samarbeid mellom tjenester og koordinering av tiltak, men rutinene fungerer ikke alltid som forutsatt. Det er ulik forståelse av hva taushetsplikt innebærer, og det gir grobunn for misforståelser i samarbeidet mellom tjenestene.

I hvilken grad har kommunene tiltak som sikrer at mistanker om omsorgssvikt blir meldt til barnevernstjenesten?

Alle kommunene har rutiner for de ansatte om plikten til å melde bekymringer til barnevernet, men rutinene er ikke alltid kjent eller brukt av de ansatte som jobber med barn og unge.

Plikten om å melde fra til barnevernet dersom man er bekymret for et barn, er i stor grad kjent av de som jobber med barn og kommunene, men mange gir uttrykk for at de ønsker/trenger mer informasjon om dette temaet.

4.2 Anbefalinger

Vi mener at kommunene bør

- utarbeide planer for arbeidet med barn og unge som beskriver ansvar, organisering, ledelse og samarbeid mellom ulike etater
- styrke tverrfaglig samarbeid om forebygging slik at barnefamilier får koordinerte tjenester
- sørge for at ansatte har god forståelse av de muligheter og begrensninger som ligger i bestemmelsene om taushetsplikt
- sørge for alle ansatte som jobber i tjenester for barn, har kunnskap om meldeplikten
- vurdere å informere lag og organisasjoner om hva de bør gjøre dersom de er bekymret for et barn

Litteratur og kildereferanser

Lover og forskrifter

- Lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven).
- Forskrift 15. juni 2004 nr. 905 om revisjon i kommuner og fylkeskommuner mv.

- Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barnevern

Offentlige dokument

- Rundskriv Q-16/2013 Forebyggende innsats for barn og unge, utgitt av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartement, Kommunal- og regional-departementet, Arbeidsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Kunnskapsdepartementet.

- NOU 2016:16 Ny barnevernslov

Tabelloversikt

Tabell 1 Planer 4
Tabell 2 Årsverk forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste (funksjon 232) 9
Tabell 3 Ressurser i skolehelsetjenesten 10
Tabell 4 Oversikt over tverrfaglige møter 17
Tabell 5 Oversikt over konsultasjonsteammøter 19
Tabell 6 Hvem melder? 28

Figuroversikt

Figur 1 Vurdering av helsesøster i skole og barnehage 9
Figur 2 Vurdering av PPT i skole og barnehage 13
Figur 3 Vurdering av samarbeidet med barnevernstjenesten 25
Figur 4 Informasjon om meldeplikten 29
Figur 5 Hvem har ikke fått informasjon 29
Figur 6 Informasjon om symptomer på omsorgssvikt og overgrep 30
Figur 7 Hvor mange kjenner og bruker handlingsveilederen? 31

Vedlegg

Vedlegg 1: Høringsuttalelse fra administrasjonssjefen/rådmann
Vedlegg 2: Revisjonskriterier
Vedlegg 3: Metode og kvalitetssikring

Vedlegg 1: Rådmannens høringsuttalelse

Sauherad kommune

Rådmannen

Telemark Kommunerevisjon Iks

Postboks 2805
3702 SKIEN

Deres ref:	Vår ref:	Saksbehandler:	Arkivkode:	Dato:
	18/1201-2	Beate Darrud, 95800076 beate.darrud@sauherad.kommune.no	FA - F40, TI - &58	14.05.2018

Rådmannens høringsuttalelse - Forvaltningsrevisjon om Midt-Telemark barneverntjeneste
Forebyggende arbeid for barn og unge

– Rådmannen svarer med dette samlet for Sauherad kommune, Nome kommune og Bø kommune.

Rådmann støtter opp om de funn og konklusjoner rapporten viser. Fagrådet opplever rapporten som et godt verktøy til bruk i arbeidet med å få til nødvendige endringer.
Rådmannen vil påpeke noen opplysninger i rapporten som oppleves som ikke riktige, eller som en ønsker å presisere:

Side 6: 2. under punkt avsnitt under punkt 2.1.4: rektorer fra private skoler i Sauherad deltar ikke på sektormøte i Bø og Sauherad.
Side 7: SLT- gruppa i Bø og Sauherad skal møtes 4 ganger i året, ikke 2 ganger som det står i rapporten. SLT- gruppa i Nome har hatt faste møter siden 2008.
Side 8: Riktig antall årsverk til stillinger funksjon 232 er for Bø 6,7 årsverk, ikke 5,3 som det står i rapporten.
Side 10: 3. avsnitt under punktet om familieveileder; alle tre kommunene har konsultasjon med familieveilder ved 18 mnd – ikke bare Sauherad slik det står omtalt. Alle tre kommunene har helsestasjon for ungdom, med tilbud for ungdom i alderen 13-23 år.
Side 11: 2 avsnitt som omtaler «Barnevernet mener at foreldre heller vil samarbeide med andre tjenester i kommunene enn barnevernet, og at familieveiledning generelt vil gi bedre resultater om den blir gitt av andre enn barnevernet». Dette bør omformuleres til: «Barnevernet mener at foreldre ofte kan samarbeide bedre med andre tjenester, og det gir mindre stigmatisering».
Side 14: punkt om aktivitetskort i Bø. Kommunen har i flere år søkt om fattigdomsmidler, og de brukes til å finansiere aktivitetskortet, i tillegg til bidrag fra Gullbring og Telemark Sommarland.
Side 20: Nest siste avsnitt på siden, der Nome kommune omtales. Her bør det føyes til følgende: « Nome har et koordineringsteam og egen koordinator for barn og unge. Koordinatorstillingen oppleves som nyttig.»
Side 23: første avsnitt- her står det at barneverntjenesten har forpliktet seg til å delta på to tverrfaglige møter per halvår i skoler og barnehager. I Bø er de forpliktet til å delta på ett møte i halvåret, og ellers ved behov.

Adresse: Idunsvoll 3, 3812 Akkerhaugen | Tlf.: 35957000 | Faks: 35957001
E-post: postmottak@sauherad.kommune.no | www.sauherad.kommune.no
Org.nr. 964963460 | Bankkonto: 2675.05.03216 | Bankkonto (skatt): 6345.06.08221

Side 26: andre avsnitt som omtaler at barneverntjenesten må sørge for å ha rutiner for å følge opp henvendelser fra ansatte i kommunen. Barneverntjenesten har rutine på dette, men den er ikke skriftliggjort.
Side 30: 3 avsnitt som omtaler informasjon til idrettslag og andre foreninger. Bø kommune inviterte høsten 2014 til et åpent møte for alle lag og foreninger for barn og unge. Her ble det gitt informasjon om hva man bør gjøre dersom man er bekymret for et barn.

Med hilsen

Beate Darrud
Kommunalsjef

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og er derfor uten signatur.

Vedlegg 2: Revisjonskriterier

Problemstilling 1

I hvilken grad arbeider kommunene systematisk med forebyggende innsats rettet mot barn og unge

Forebyggende innsats i lov og regelverk
Barnevernsloven § 3-1 fastslår at kommunen skal følge nøye med i de forhold barn lever under, og at kommunen har ansvar for å finne tiltak som kan forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer.

Barneverntjenesten har etter samme bestemmelse, et spesielt ansvar for å søke avdekket omsorgssvikt, adferds-, sosiale og emosjonelle problemer så tidlig at varige problemer kan unngås, og sette inn tiltak i forhold til dette

Ansvar for å arbeide forebyggende er også hjemlet andre lovverk:

- Etter *folkehelseloven* § 4 har kommunen ansvar for å fremme befolkningens helse, herunder utjevne sosiale helseforskjeller.
- Etter *barnehageloven* § 2 skal barnehagene ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og utjevne sosiale forskjeller. Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnets behov for omsorg og lek og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling.
- Etter *opplæringsloven* § 1-1 skal skolene sørge for at elever utvikler kunnskap, kompetanse og holdninger for å kunne mestre livet og delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Den pedagogisk-psykologiske tjenesten skal hjelpe skolen med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling slik at opplæringen kan legges bedre til rette for elever med særskilte behov, jf. § 5-6.
- Etter *sosialtjenesteloven* § 12 har NAV ansvar for å gjøre seg kjent med innbyggernes levekår, ha oppmerksomhet ved trekk ved utviklingen som kan skape og opprettholde sosiale problemer, og iverksette tiltak for kan forebygge sosiale problemer.
- Etter *helse- og omsorgstjenesteloven* § 3-3 skal kommunens helsetjenester fremme helse og søke å forebygge sykdom, skade og sosiale problemer. Dette skal bl.a. skje ved opplysning, råd og veiledning. Kommunen skal tilby helsefremmende og forebyggende tjenester, jf. § 3-2, herunder:
    - helsetjeneste i skoler og helsestasjonstjeneste
    - svangerskaps- og barselomsorgstjenester

Anbefalinger om forebyggende arbeide for barn og unge

Rundskriv *Q-16/2013 Forebyggende innsats for barn og unge* gir anbefalinger til kommunene om forebyggende arbeid. Rundskrivet sier bl.a. følgende:

> ***Forebygging krever helhetlige planer og tydelig ledelse***
> *Å arbeide systematisk med forebyggende innsats krever en tydelig ledelse og en tydelig forankring. Forebygging får også konsekvenser for hvordan kommunene organiserer og koordinerer tjenestetilbudet. Et planarbeid må være helhetlig og forpliktende. Først når det er forankret i ledelsen og blant alle som har ansvar, og det er sikret nødvendige prioriteringer, er det et godt verktøy. Det bør legges til rette for at barn og ungdom kan delta og ha innflytelse i planlegging og gjennomføring av arbeidet. Et eksempel er at kommunestyret etter plan- og bygningsloven skal sørge for å etablere en særskilt ordning for å ivareta barn og unges interesser i planleggingen.*

NOU 2016:16 Ny barnevernslov foreslår å innføre en bestemmelse som pålegger kommunestyret å vedta plan for kommunens arbeid med barn og unge. Planen skal beskrive ansvar, organisering, ledelse og samarbeid mellom de ulike etatene.[8] Utvalget som har jobbet med lovforslaget mener at en kommunal plan vil styrke kommunens innsats for å bedre og trygge barns oppvekstmiljø, og at den vil integrere barnevernets arbeid i kommunens øvrige barne- og oppvekstpolitikk i større grad enn hva som er tilfellet i flere kommuner i dag.[9]

God forebygging forutsetter samarbeid. Rundskrivet sier:

> *Kommunen har ansvar for at de ulike tjenestene for barnefamiliene er koordinert. Godt forebyggende arbeid vil ofte forutsette samarbeid på tvers av ulike fagområder og forvaltningsnivå. Det er viktig at det blir laget rutiner og systemer som gjør det enkelt å samarbeide. Felles forståelse av problemet, mål og virkemiddelbruk (samsyn) samt gode styrings- og rapporteringssystemer, vil øke sannsynligheten for å oppnå gode resultater. For å få til et godt samarbeid må alle ha kunnskap om og respekt for hverandres ansvar og roller*.

Barnevernloven § 3-2 sier følgende om samarbeid med andre deler av forvaltningen:

[8] Ny barnevernslov § 112 Kommunens ansvar og oppgaver

[9] NOU 2016:16 Ny barnevernslov s. 90

> *Barneverntjenesten skal medvirke til at barns interesser ivaretas også av andre offentlige organer.*
>
> *Barneverntjenesten skal samarbeide med andre sektorer og forvaltningsnivåer når dette kan bidra til å løse oppgaver som den er pålagt etter denne loven. Som ledd i disse oppgavene skal barneverntjenesten gi uttalelser og råd, og delta i den kommunale og fylkeskommunale planleggingsvirksomhet og i de samarbeidsorganer som blir opprettet.*

Det fremgår av samarbeidsavtalen om Midt-Telemark barnevernstjeneste at barneverntjenesten har som sin oppgave å bistå kommunene med fagkompetanse i det forebyggende arbeidet. Ifølge barnevernloven § 3-2 skal barneverntjenesten medvirke til at barns interesser ivaretas også av andre offentlige organer. Barneverntjenesten skal samarbeide med andre sektorer og forvaltningsnivåer når dette kan bidra til å løse oppgaver som den er pålagt etter denne loven. Som ledd i disse oppgavene skal barneverntjenesten gi uttalelser og råd, og delta i den kommunale og fylkeskommunale planleggingsvirksomhet og i de samarbeidsorganer som blir opprettet.

Dette gir følgende revisjonskriterier:

- Kommunen bør ha plan for sitt arbeid med barn og unge som beskriver ansvar, organisering, ledelse og samarbeid mellom ulike etater.
- Arbeidet med forebygging bør ha en tydelig ledelse
- Kommunen skal ha tiltak for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer hos barn og unge
- Tiltakene bør være tverrfaglige og koordinerte
- Det bør være formelle rutiner og tiltak som sikrer tverrfaglig og systematisk samarbeid om forebyggende arbeid.
- Barnevernstjenesten skal bistå kommunene med fagkompetanse i det forebyggende arbeidet.
- Det bør være tydelig rolle- og ansvarsfordeling mellom kommunen og barnevernstjenesten når det gjelder forebyggende arbeid.

Problemstilling 2

I hvilken grad har kommunene tiltak som sikrer at mistanker om omsorgssvikt og misbruk blir meldt til barnevernet?

Ansatte i skole, barnehage og helsetjeneste har gjennom sitt arbeid god kjennskap til den situasjonen som barna er i. Ifølge § 6-4 i barnevernloven skal offentlig ansatte av eget tiltak og uten hinder av taushetsplikt, melde fra til barnevernet når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, eller når et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker.

Barnevernloven § 2-1 andre ledd sier at kommunen skal ha internkontroll for å sikre at kommunen oppfyller oppgavene sine i samsvar med krav fastsatt i lov eller i medhold av lov. Kommune må kunne gjøre rede for hvordan den oppfyller kravet til internkontroll. Vi legger til grunn at kommunen må ha rutiner og andre tiltak for å sikre at ansatte har kunnskap om og følger meldeplikten.

Bø og Sauherad har private barnehager. Ifølge barnehageloven § 8 er kommunen lokal barnehagemyndighet. Kommunen skal gi veiledning og påse at barnehagene drives i samsvar med gjeldende regelverk. Det innebærer at kommunen må påse at de private barnehagene må å tiltak for å følge meldeplikten.

Dette gir følgende revisjonskriterier:

- Kommunen bør sikre at ansatte får opplæring om meldeplikten og om hvilke forhold som kan føre til tiltak fra barnevernet.
- Kommunen bør ha skriftlige rutiner om meldeplikten til barnevernet.
- Kommunen må påse at de private barnehagene har tiltak for å følge meldeplikten.

Vedlegg 3: Metode og kvalitetssikring

Den praktiske gjennomføringen

Forvaltningsrevisjonen (del 1 og del 2) startet opp ved oppstartbrev til Bø, Sauherad og Nome 11. september 2017. Vi hadde oppstartsmøter for prosjektets del 2 i Nome 25. januar 2018 og i Sauherad og Bø 23. januar 2018.

Denne rapporten er utarbeidet på grunnlag av informasjon gitt i intervjuer med ansatte som har ansvar for tjenester for barn, gjennomgang av relevant dokumentasjon og gjennomføring av spørreundersøkelse blant ansatte i skoler og barnehager i de tre kommunene. Forvaltningsrevisjonen er gjennomført i perioden fra januar til mai 2018.

Innsamling og bearbeiding av data

4.2.1.1 Intervjuer/møter

Vi har snakket med

- ledende helsesøster, Bø
- ledende helsesøster, Sauherad
  ledende helsesøster Nome/prosjektleder Midt Telemark barnevernstjeneste
- leder og ansatte i Midt-Telemark PPT
  leder og nestleder i Midt-Telemark barnevernstjeneste
- NAV – ledere og ansatte som representerer alle tre kommunene
- oppvekstsjefer, Bø og Sauherad
- oppvekstsjef, Nome
- pedagogisk konsulent, Nome
- kommunalsjef helse, omsorg og velferd, Sauherad
- kommunalsjef helse og velferd, Bø
- einingsleiar helse i Bø og Sauherad
- helse- og omsorgssjef, Nome
- kultursjef, Bø
- kultursjef, Sauherad
- avdelingsleder kultur, fritid og folkehelse, Nome

Fra alle intervjuer er det skrevet referat som intervjuobjektene har godkjent. Vi har brukt lydopptaker ved alle lengre intervjuer.

4.2.1.2 Dokumentasjon

Vi har kartlagt og gjennomgått planer politisk vedtatt i kommunene som omhandler barn. I tillegg har vi kartlagt og gjennomgått rutiner om tverrfaglige samarbeidsordninger.

4.2.1.3 Spørreundersøkelse

Vi har gjennomført spørreundersøkelse blant ansatte i skoler og barnehager i Bø, Sauherad og Nome.

I alle tre kommunene er det private barnehager og/eller private skoler. Driften til private barnehager og skoler er ikke omfattet av kontrollutvalgets påse-ansvar eller av revisors kontrollansvar. Vi har likevel gitt kommunene muligheten å invitere de private barnehagene/skolene til å delta i undersøkelsen. Bø og Sauherad ønsket at de private barnehagene i kommunene skulle delta. Bortsett fra én barnehage i Bø, har de private barnehagene deltatt i spørreundersøkelsen.

Vi har sendt ut spørreundersøkelse til 536 ansatte i skoler og barnehager i Bø, Sauherad og Nome. Spørreundersøkelsen er sendt ut på epost eller på SMS. Både lærere, barnehagelærere og assistenter har deltatt i undersøkelsen. Tilnærmet 100 % av ansatte i kommunale skoler og barnehager har fått anledning til å delta. 30 ansatte fordelt på de tre kommunene har ikke fått undersøkelsen fordi det har vært feil i epostadresser eller telefonnummer.

	Bø	Sauherad	Nome
Samlet svarprosent	**50,2 %**	**56,3 %**	**65 %**
Svarprosent skole/sfo	42,7 %	64,9 %	58,3 %
Svarprosent kommunal barnehage	50 %		72,3 %
Svarprosent privat barnehage	56,7 %	42,2 %	

Svarprosenten varierer fra 50,2 % i Bø til 65 % i Nome. Desto høyere svarprosent, desto sikrere er resultatene. Det innebærer at resultatene fra Nome er sikrere enn resultatene fra Bø, men vi mener at svarprosenten i alle tre kommunene er høy nok til at vi kan tillegge resultatene rimelig stor grad av sikkerhet.

Vi har også gjennomført en enkel spørreundersøkelse blant rektorer og styrere. Svarprosenten er 100 % for kommunale skoler og barnehager.

Pålitelighet og relevans

Forvaltningsrevisjoner skal gjennomføres på en måte som sikrer at informasjonen i rapporten er relevant og pålitelig. Pålitelighet handler om at innsamling av data skal skje så nøyaktig som mulig, og at en skal kunne få samme resultat dersom undersøkelsen gjøres på nytt. Vi mener at informasjonen i rapporten er pålitelig fordi den er verifisert gjennom referater og gjennom høringsprosessen. Vi har brukt forskjellige metoder for å komme fram til resultatene og spørreundersøkelsen er gjennomført i samsvar med anerkjent faglige prinsipper.

Relevans handler om at en undersøker de forholdene som problemstillingene skal avklare. Vi mener vi har undersøkt forhold som er relevant for å svare på de aktuelle problemstillingene.

God kommunal revisjonsskikk - kvalitetssikring

Forvaltningsrevisjon skal gjennomføres og rapporteres i henhold til god kommunal revisjonsskikk og etablerte og anerkjente standarder på området, jf. forskrift om revisjon § 7. Denne rapporten er utarbeidet med grunnlag i RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon[10].

RSK 001 krever at forvaltningsrevisjon skal kvalitetssikres. Kvalitetssikring skal sikre at undersøkelsen og rapporten har nødvendig faglig og metodisk kvalitet. Videre skal det sikres at det er konsistens mellom bestilling, problemstillinger, revisjonskriterier, data, vurderinger og konklusjoner.

Telemark kommunerevisjon IKS har utarbeidet et system for kvalitetskontroll som er i samsvar med den internasjonale standarden for kvalitetskontroll – *ISQC 1 Kvalitetskontroll for revisjonsfirmaer som utfører revisjon og begrenset revisjon av regnskaper samt andre attestasjonsoppdrag og beslektede tjenester*. Denne forvaltningsrevisjonen er kvalitetssikret i samsvar med vårt kvalitetskontrollsystem og i samsvar med kravene i RSK 001.

[10] Gjeldende RSK 001 er fastsatt av Norges Kommunerevisorforbunds styre med virkning fra 1 februar 2011, og er gjeldende som god kommunal revisjonsskikk. Standarden bygger på norsk regelverk og internasjonale prinsipper og standarder som er fastsatt av International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) og Institute of Internal Auditors (IIA).

Leser du dokumentet elektronisk?

For PC, android nettbrett eller Mac

Dette er et PDF-dokument, som er lagt til rette for Adobe Acrobat Reader. Adobe Acrobat Reader gir pålitelig visning av PDF, og kan lastes ned gratis.

Skal du finne noe raskt?

Du kan se innholdsfortegnelsen til venstre på skjermen hvis du velger dette ikonet, som du kan klikke på til venstre i skjermen.
Klikk på ønsket kapittel for å komme direkte dit i dokumentet.

Du kan også søke etter ord i teksten. Tast Ctrl+F på PC, eller Cmd+F på Mac, og skriv inn ønsket ord i søkefeltet som dukker opp.

Lese på iPad?

På iPad kan du lese dokumentet i iBooks.
Last ned rapporten fra e-posten, og åpne den i iBooks.

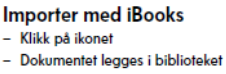

Her kan du bla gjennom rapporten side for side, eller du kan hoppe til ønsket side ved å bruke sidevisning. Sidevisning velger du fra toppen av skjermen (feltet til venstre i ikonet). Det er også mulig å navigere fra innholdsfortegnelsen – det velger du også fra toppen av skjermen (feltet i midten av ikonet).

Klikk her for å gå tilbake til forsiden.

Sauherad kommune

Rådmannen

Nome kommune
Rådmannen
Ringsevja 30
3830 ULEFOSS

Deres ref:	Vår ref:	Saksbehandler:	Arkivkode:	Dato:
	17/461-17	Åse Egeland, 35957011 Ase.Egeland@sauherad.kommune.no	FA - F40, TI - &58	09.05.2018

Svar på vedtak i Nome kommunestyre i sak om Forvaltningsrevisjonsrapport del 1 - Midt-Telemark barnevernsamarbeid

Viser til brev til Sauherad kommune med vedtak i nevnte sak, samt til drøfting om dette i møte i MTR 4.5.18. Nome kommunestyre har i sitt vedtak 008/18 framskyndet tidspunktene for oppfølging til hhv. kontrollutvalgets møte i juni 2018 (11.6.18) og septembermøtet 2018.

Rådmannen har i dag drøftet denne bestillingen med Fagrådet for Midt-Telemark Barnevern (MT-BV), og konkluderer på bakgrunn av dette, med å mene at det ikke er forsvarlig å framskynde leveransene slik som bestilt fra kommunestyret i Nome. Dette skyldes både kort tidshorisont ift. å kunne svare på effekt av arbeidet i september 2018, samt at det ila. juni-august kommer 2 andre rapporter om MT-BV. Det er forvaltningsrevisjonsrapport 2 «Forebyggende arbeid for barn og unge» som legges fram for kontrollutvalgene 11.6.18, og rapport fra prosjektstillingen på MT-BV som er ferdig ila august 2018. Fagrådet anbefaler at vi bruker tid på å se sammenhenger mellom disse 3 viktige rapportene, og på den måten sikre best mulig gjennomføring av tiltak.

Avslutningsvis nevner jeg at Sauherad kommunestyre og Bø kommunestyre har gjort vedtak som tilrådd fra kontrollutvalget i Sauherad. Imidlertid gjorde Sauherad kommunestyret vedtak om følgende tilleggspunkt: *Rådmannen holder kommunestyret løpende orientert om arbeidet.* Utskrift av kommunestyresaken I Sauherad er vedlagt. Dersom Nome kommune ønsker orientering I kommunestyret eller i andre fora så er det bare å ta kontakt med undertegna eller direkte med kommunalsjef oppvekst Beate Darrud Beate.Darrud@sauherad.kommune.no tlf: 95800076.

Med hilsen

Åse Egeland
rådmann

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og er derfor uten signatur.

Kopi til:

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS	Postboks 4	3833	BØ I TELEMARK
Beate Darrud	Idunsvoll 3	3812	AKKERHAUGEN

KOPI

Vedlegg:

Dok.dato	Tittel	Dok.ID
09.05.2018	Forvaltningsrevisjonsrapport del 1 - Midt-Telemark barnevernssamarbeid	206757

KOPI

Temark

Agder og Telemark kontrollutvalgssekretariat IKS

Arkivsak-dok. 18/00044-7
Saksbehandler Marianne Lundeberg

Saksgang	Møtedato
Nome kontrollutvalg	11.06.2018

Eventuelt 11.06 2018

Forslag fra sekretariatet:

Saksopplysninger: